

OBEC

HEŘMANOVICE

©

Vydal obecní úřad Heřmanovice
(s finanční podporou mikroregionu Quinburg)

Na přípravě textu se podíleli
Jiří Riezner, Hynek Sekanina, Miroslav Zeman

Překlad do angličtiny Kristýna Sekaninová

Překlad do němčiny Jiří Horák, Petr Kováč

Vedoucí redaktor Miroslav Zeman

Grafická úprava Miroslav Zeman

Obrázky a fotografie
Jaroslava Benešová, Jiří Riezner, Hynek Sekanina, Miroslav Zeman, archiv

Tisk Nova Grafia Opava

Heřmanovice 2001

Obecní úřad, čp. 131, 793 74 Heřmanovice

tel: +420 554 612 635

E-mail: hermanovice@tiscali.cz

OBSAH

Vítejte v Heřmanovicích.....	5
Přírodní rysy	6
Kraj těžby rud a vápence.....	8
Trocha historie	10
Heřmanovické šoltyství	15
Kostel a fara.....	16
Lesy	17
Historické paměti hodnosti.....	18
Kam do přírody	22
Přílohy.....	65

CONTENS

Welcome to Heřmanovice.....	25
Natural Features	26
Region of ore and limestone mining.....	28
A Bit of History	30
The Former Reeve's Office in Heřmanovice	35
The Church and the Parsonage	36
Forests.....	37
Historical landmarks - village relics	39
The surroundings of Heřmanovice	43
Appendix.....	65

FASSUNGSRAUM

Willkommen in Hermannstadt.....	45
Natur	46
Ein Gebiet der Erz-und Kalksteinförderung.....	48
Aus der Geschichte	50
Das Schultheißenamt Hermannstadt.....	55
Kirche und Pfarre.....	56
Wald-und Forstwirtschaft	57
Historische Denkmäler - Zeugen der Gemeindegeschichte.....	59
Wohin ins Grüne	63
Beilagen.....	65

VÍTEJTE V HEŘMANOVICÍCH

Obec leží v údolí horní Opavice a patří pod nynější Moravskoslezský kraj, byla pravděpodobně založena na přelomu 13. a 14. století. V současné době Heřmanovice mají 415 trvale žijících obyvatel, počet rekreatů však mnohdy toto číslo převyšuje. Z geografického hlediska obec leží na území historického Slezska mezi Vrbnem pod Pradědem a Zlatými Horami. Katastr obce má celkovou rozlohu 42,81 km², střed obce se nachází na 50° 12' severní šířky a 17° 25' východní délky.

Nejvyšším místem v katastrálním území Heřmanovice je Medvědí vrch - 1216 m. n. m., nejnižším místem je hladina Opavice v místě, kde tok opouští katastr - 538 m. n. m. Průměrná výška v katastrálním území Heřmanovice je 700 m. n. m.

V minulosti se obec proslavila těžbou rud a vápence, v okolí se nachází pozůstatky dolů a lomů.

mapa polohy Heřmanovic s vyznačením důležitých obcí a měst

PŘÍRODNÍ RYSY

Heřmanovice leží v chladné oblasti s relativně chladným a vlhkým létem (délka vegetačního období průměrně 135 dnů) a dlouhou zimou (průměrný počet dnů se sněžením 54, sněhová pokrývka průměrně po 102 dny v roce). Průměrná roční teplota je 4 až 6°C, nejchladněji je v lednu a nejtepleji v červenci.

Ročně naprší průměrně 900 až 1200 mm srážek, nejvíce v červenci a nejméně v únoru. Pro zajímavost, nejdeštivějším dnem ve zmapované historii obce byl 9. červenec roku 1903 se 184,7 mm srážek (a následně velkou povodní na řece Opavici). Nejen v Heřmanovicích, ale v celém relativně úzkém údolí říčky Opavice i jejích přítoků vzniká především v zimním období inverzní situace.

Celý katastr Heřmanovic leží v úmoří Baltského moře - veškerou vodu odvádí řeka Opava, která je přítokem Odry. V samotném katastru jsou dva významné toky - prvním je říčka Černá Opava (v západní a střední části), druhým Opavice. Malé území při hranici se Zlatými Horami patří do povodí Zlatého potoka, který se vlévá do řeky Prudník.

Černá Opava (délka toku v katastru 17,9 km, plocha povodí 58,7 km², dlouhodobý průtok měřený v obci Mnichov 0,76 m³s⁻¹) pramení na západním svahu Orlíku ve výšce 1040 m. n. m., pod Zámeckým vrchem se stáčí na jih a ve Vrbně pod Pradědem se stéká se Střední a Bílou Opavou.

Opavice (délka říčky v katastru 35,7 km, dlouhodobý průtok měřený v Heřmanovicích je 0,23 m³s⁻¹), jejíž tok směřující na jihovýchod tvoří osu celé obce, pramení nad severním koncem Heřmanovic na jihozápadním svahu Příčného vrchu ve výšce 850 m. n. m.

Všechny toky mají čistou vodu, západní část katastru leží v CHOPAV (chráněná oblast přirozené akumulace vod) Jeseníky a východní část ve II. (vnějším) pásmu hygienické ochrany vodního zdroje Široká Niva.

Půdy v katastru jsou většinou málo úrodné, šterkovité až kamenité, místy zamokřené. Nejrozšířenější jsou hnědé silně kyselé půdy a v nejvyšších polohách podzoly. Údolní nivy kryjí oglejené a glejové půdy.

Zdejší podhorská příroda a krajina je chráněna jako součást Chráněné krajinné oblasti Jeseníky, která byla vyhlášena v roce 1969. CHKO Jeseníky leží západně od silnice Vrbně pod Pradědem - Heřmanovice - Horní Údolí a její nejčistější částí na území obce je pramenná oblast řeky Opavice na svahu Holého vrchu. V malých listnatých lesících a na zachovalých loukách žijí vzácní obojživelníci a rostou chráněné druhy rostlin (lilie cibulkonosná - *Lilium bubiferum*, prstnatec májový - *Dactylorhiza majalis*, kruštík široolistý - *Epipactis helleborine* a vemeník dvoulistý - *Platanthera bifolia*).

Dnešní ráz zdejší krajiny ovlivnili také dávní zemědělci především tím, že ze svých polí postupně vybírali velké množství kamenů, které snášeli a rovna-

li zejména podél hranic pozemků, čímž vznikly tzv. kamenice a hromadnice. Dnes jsou dokladem minulého způsobu obhospodařování půdy a často zarůstají keři a stromy. Člení louky a pastviny a spoluvytvářejí tak nezaměnitelný ráz zdejší krajiny.

mapa vodních toků v okolí Heřmanovic

KRAJ TĚŽBY RUD A VÁPENCE

Katastr obce má pestrou geologicko-petrografickou stavbu - zastoupeny jsou tři geologické jednotky: *kra Orlíku* v desenské klenbě (západ katastru - k povrchu zde vystupují zejména krystalické ruly, kterými pronikají žíly křemene), *vrbenské vrstvy* (střed katastru - jedná se o pruh hornin středního a spodního devonu táhnoucí se od Zlatých Hor přes Vrbno pod Pradědem na jih s výskyty zlatonosných křemenných žil a šedomodrých krystalických vápenců) a *andělskohorské vrstvy* (východ - území břidlic, drobů a prachovců porušené četnými zlomy).

Významné jsou *vápence* a *ložiska rud* (zlato, stříbro, měď, olovo a zinek) ve vrbenských vrstvách. Přímo v Heřmanovicích v minulosti vznikla pozoruhodná vápencová jeskyně - Heřmanovická jeskyně - o rozměrech 18 krát 12 m a výšce až 10 m. Jeskyně měla bohatou krápníkovou výzdobu (stalagmity i stalaktity, sintrové žlutavé a průsvitně bílé záclonky, brčka a náteky) a pyšnila se také dvěma jezírky s písčitým dnem. Bohužel, jeskyně byla již před lety zničena postupující těžbou v místním vápencovém lomu, který se nachází téměř ve středu obce pod kaplí sv. Jeronýma. Opuštěné doly na železné rudy (magnetit, hematit, magnetovec a krevet) jsou na Holém vrchu, Mlýnském vrchu a na důlním poli Maria Trost (Marie Útěšná, vlevo od silnice na Salaš), zbytky po staleté hlubinné těžbě rud jsou např. v oblasti Příčného vrchu: dobře patrné jsou krátery (pinky), haldy, dolíky, příkopy, odvaly, štoly, šachty a větrací komíny. Největší krátery (o průměru až 60 m a hloubce až 30 m) vzniklé zřícením stropů rozsáhlých podzemních prostor můžeme spatřit u Táborských skal.

Zlatý potok

Zlato se ve středověku těžilo také povrchově, a to rýžováním ve zlatonosných píscích, do nichž se dostalo z rozrušených žil křemene. Rýžování připomínají staré německé názvy vodních toků (Goldoppa - Zlatá Opavice, dřívější název říčky Opavice) a tratí a také místy zachovalé sejpy. Jejich zbytky můžeme najít na Černé Opavě a jejích pravostranných přítocích (Slučí potok, Sokolí potok a Rudná), kdežto sejpy podél Opavice dnes již neexistují.

mapa lomů, šachet a štol

TROCHA HISTORIE

Původní německé jméno obce Hermannstadt znamená v překladu Heřmanovo město. Osobní jméno Herman vzniklo ze středohornoněmeckého "herman, herman" a znamená muže povinného službou ve vojsku. Současná česká forma jména byla vytvořena roku 1924 příponou "-ovice".

V pradávnu leželo široké okolí Heřmanovic v moravsko-slezském pomezním pralese nazývaném Preseka. Procházela jím dálková obchodní stezka vedoucí z Olomouce přes Bruntál, Vrbno pod Pradědem, podél Černé Opavy, do Zlatých Hor a Nisy. Jedna její větev šla přes Horní Údolí a druhá přes Heřmanovice. V těsném sousedství obchodní stezky vzniklo ve 13. - 14. století poměrně blízko vedle sebe několik opevnění (fortifikací) - hrad Quinburg a opevnění Drakov v katastru Heřmanovic, dále pak hrady Koberštejn a Edelštejn a u Vrbna pod Pradědem podstatně menší hrádky Freudenštejn, Rabenštejn, Weisenštejn a Fürstenwalde (na Zámecké hoře). Příčinou zájmu českých Přemyslovců, opavských knížat a vřatislavských biskupů o kolonizaci této v podstatě neosídlené části Hrubého Jeseníku byla bezpochyby naleziště zlata, občas dokonce vznikaly i majetkové spory. Byly jedním z důvodů, proč Zlatohorsko, ležící při nejasné hranici dvou státních celků, často měnilo majitele.

Také Heřmanovice, od počátku součást zlatohorského panství, byly pravděpodobně založeny právě při hornické kolonizaci někdy na přelomu 13. a 14. století, žádná písemná zpráva se však nedochovala. Obec je poprvé zmiňována v listině datované 8. červencem 1339 v Olomouci, kterou opavský kníže Mikuláš II. postupuje hrad Edelštejn, Zlaté Hory, Heřmanovice, ves Arnoltovice (dnes v Polsku) se zlatými doly, fojtstvími a patronáty českému králi Janovi Lucemburskému pro uzavření smíru ("*...oppidum Zuckmantel cum Hermanstad oppido et Arnoldsdorff villa et cum castro Edelstein...*"). V listině jmenovaná oppida Zuckmantel a Hermanstad zcela jistě nebyla městy, ale trhovými vesmi. Roku 1455 opolsko-hlohovský kníže Bolek udělil Cukmantlu magdeburské právo, čímž Heřmanovice ležící v míli cukmantelské přestaly být trhovou vsí. Později Heřmanovice přešly od opavského knížectví do majetku vřatislavského biskupství a staly se součástí niského knížectví. K biskupským držávám patřily až do zrušení vrchnostenské správy roku 1848.

Jediným donedávna dochovaným svědkem počátků dějin obce bylo středověké tvrziště, nacházející se poblíž kaple sv. Jeronýma. Drobné opevnění tvořené mírně zvýšeným nasypaným pahorkem obklopoval příkop a val. Centrální plošina byla téměř čtvercová se stranami 16 - 17 m. Ještě předtím, než bylo tvrziště pohlceno vápencovým lomem, zde byl nalezen železný meč (nyní v muzeu ve Zlatých horách), dále kovové řetězy a početnější kolekce středověké užitkové keramiky.

O největší rozkvět nejen zlatohorských dolů se zasloužili biskupové Jan Thurzo (1506-20), Jakub ze Salzy (1520-39) a Baltazar z Promnic (1539-62).

Roku 1752 zemská vláda vydala dekret, který Heřmanovicím i Zlatým Horám zrušil horní svobody včetně osvobození od daní a kontribucí. Ves ztratila výsady hornické obce a po delších sporech s vrchností se musela smířit s nově uloženými povinnostmi, kterých bylo 11 druhů.

Z karolínského katastru pořízeného pro daňové účely ve dvacátých letech 17. století na příkaz císaře Karla VI. se dovídáme, že heřmanovičtí hospodáři včetně šoltyství vlastnili celkem 362 krav, 63 koz a jedno prase a že v obci pracovaly dva mlýny. Řemeslnickou činži platili šoltysovi řezník, pekař, 4 ševci a 3 kováři, nájemní činži mu platilo 14 zahradníků a dva krčmáři.

Navzdory nepříliš příznivým podmínkám bylo zemědělství důležitým zdrojem obživy místních obyvatel. Na kamenitých polích se pěstovaly oves, žito, ječmen, len, jetel a brambory a na loukách píče pro početný dobytek (75 koní, 296 krav a více koz). V rozlehlé vesnici byly na začátku 19. století 4 mlýny, 3 vápenné pece, pila a několik bělidel.

Jelikož dolování prožívalo od 17. století spíše úpadek, muselo se zdejší hospodářství přeorientovat na jiné odvětví výroby - na lnářství. Především Zlaté Hory se staly velmi významným střediskem obchodu s plátnem a přízí vedle Nisy, Prudniku a Vratislavi. Nejvyššímu lnu z celého Jesenicka se dařilo právě kolem Heřmanovic. Především bělení, pro něž tu byly vhodné podmínky (lesy na výrobu dřevěného popela, čistá voda), tu bylo rozvinuté, v okolí obce bylo roku 1788 jedenáct bělidel. Značná část rodin také podomácku předla, a to po celý rok, nebo jen v zimě.

Tato jednostranná hospodářská orientace kraje se ale negativně projevila ve čtyřicátých letech 19. století, kdy došlo k úpadku domácího přadláctví. Zla-

historická pohlednice - střed obce

tohorská textilní továrna Josefa Münzberga a jiné tkalcovské dílny propustily řadu tkalců, kteří se ocitli bez práce, postupně se celé Zlatohorsko ocitlo v bídě. Lidé začali z nouze kácet dříví v biskupských lesích a po opracování je pašovali do Pruska. Proti defraudantům povolal biskup do Heřmanovic v lednu 1849 oddíl 62 vojáků, který zde setrval až do dubna.

Poslední pokus oživit těžbu nerostů v zlatohorském rudním revíru podnikl heřmanovický rodák Jan Höniger, který požádal roku 1844 horní úřad v Kutné Hoře o koncesi dolovat na desíti místech na Příčném vrchu. Ročně dobýval asi 400 gramů zlata, což bez očekávané státní podpory nestačilo ke krytí výdajů.

Revoluce roku 1848 samozřejmě zasáhla i tento kraj, panství byla zrušena a obec se stala součástí nového soudního okresu Cukmantl, který byl částí politického okresu Jeseník, v jehož čele stál okresní hejtman. Prvním starostou obce se stal Franz Kröner. K malé změně politickosprávního členění došlo roku 1869, kdy vznikl soudní okres Vrbno pod Pradědem a pro přirozenou spádovost do něj byla začleněna obec Mnichov s osadou Železná.

Pošta začala působit v obci 16. března 1869 a její spojení s okolím zajišťovala koněspřežná doprava na trase Zlaté Hory - Vrbno pod Pradědem, vystřídaná později pravidelným automobilovým spojením.

Už z šedesátých let 19. století pocházejí první návrhy na spojení Zlatohorska s oblastmi, které již byly napojeny na tehdy se rozvíjející železniční síť. Neuskutečnila se ale ani stavba dráhy do Olomouce přes Vrbno pod Pradědem, ani do Města Albrechtic přes Heřmanovice. Pouze roku 1896 byla dokončena železnice vedoucí ze Zlatých Hor do Mikulovic.

historická pohlednice - střed obce a Forvív

Pro válečnou výzbroj byly v listopadu 1914 zabráný tři zvony, do kostela byly pak v roce 1923 pořízeny čtyři nové zvony. Před kostelem stojí pomník padlým v I. světové válce z roku 1922, na němž jsou vyryta jména 91 padlých a pohřešovaných místních mužů.

Vznik samostatného Československa byl v německém pohraničí zkomplikován vyhlášením provincie Sudetenland, která usilovala o připojení k Německu. Slezské a severomoravské pohraničí bez odporu obsadilo do konce roku 1918 československé vojsko.

V meziválečném období byly v obci 4 pily, mlýn, lom, dílny na výrobu třísla a dřevařského zboží, elektrické družstvo, pošta, lékař, četnická stanice, osm hostinců, smíšená a sedmitřídní škola užívající od roku 1870 budovu bývalého šoltyství, dále organizace tří politických stran a tyto spolky: Landwirtschaftlicher Verein (zemědělský spolek), Turnverein (tělocvičný spolek), Kath. Deutsche Jugendbund, Freiwilliger Feuerwehrverein (dobrovolní hasiči), Gesangverein (pěvecký spolek), Deutscher Kulturverband, Krieger- und Veteranverein, Spar- und Darlehenskasse (záložna), Jagdgenossenschaft a Radfahrer-Verein "Goldoppa". Kromě toho mohli lidé být členy kostelního sboru nebo se účastnit divadelních vystoupení.

Ve volbách pořádaných roku 1935 i zde s převahou zvítězila Henleinova Sudetendeutsche Partei a sílící německý nacionalismus vyvrcholil v posledních dnech září roku 1938. Část Jesenicka včetně města Zlatých Hor obsadily po několika ozbrojených střetech oddíly ordnerů (Sudetendeutsche Freikorps) a československé státní úřady se odtud stáhly do vnitrozemí.

Po mnichovské dohodě z 29. září 1938 bylo Německu odstoupeno pohraničí včetně téměř ryze německých Heřmanovic (roku 1930 jen 17 Čechů). Dne 6. října byl region obsazen wehrmachtem a hned druhý den projel obcí po silnici z Bruntálu přes Horní Údolí do Zlatých Hor Adolf Hitler.

Za druhé světové války byl v čp. 422 tábor pro 20 zajatců zaměstnaných v zemědělství, poněkud Francouzů, od roku 1944 i sovětských zajatců. Uprostřed lesů na severním úpatí Orlíku byl za druhé světové války postaven zajatecký tábor pro polské, sovětské a ke konci války i anglické a francouzské zajaté letce, z nichž mnozí zde zemřeli. Jsou pochováni na lesním hřbitově.

Obec byla osvobozena Rudou armádou 8. května 1945. Odsun původního německého obyvatelstva začal 26. července 1946 a probíhal do roku 1948. Nové národnostní složení obyvatel obce bylo velice pestré: 107 Němců, 100 Řeků, Češi, Slováci, Maďaři, volyňští Češi, rumunští Slováci a Bulhaři, přesto počet obyvatel klesl na pětinu předválečného stavu.

HEŘMANOVICKÉ ŠOLTYSTVÍ

Do 2. poloviny 15. století měl představený obce titul fojta (rychtáře), obvyklý v místech založených podle magdeburského práva. Po přivtělení k biskupským državám došlo ke změně právních zvyklostí, podle nichž vesnický soudce užíval názvu šoltys. Šoltyství vedlo pozemkové, hypoteční a sirotčí knihy až do roku 1848 a bylo od roku 1584 nadáno várečným právem. Patřilo k němu několik lánů, krčma, kovářství, pekařství, řeznictví, bednářství, dva mlýny, hamr s právem těžby dřeva, více usedlostí a právo lovu zvěře a ryb. Z celého majetku platil šoltys ročně jen 49 zlatých 29 grošů úroku. Šoltyství bylo tradičně v dědičném nešlechtickém držení.

K šoltyství patřilo roku 1770 třináct domů včetně dvou krčem a osmi řemeslníků, kteří museli v době žní a senoseče pracovat na šoltyských polích za menší peněžitou odměnu a něco jídla. Šoltyství odvádělo do panského důchodu 90 zlatých 24 krejcarů a samo pobíralo 84 zlatých ze dvou krčem, 38 zlatých 20 krejcarů od řemeslníků a 81 šeflů mouky ze dvou mlýnů. Neobyčejně výhodný poměr mezi platy odváděnými vrchnosti a poplatky od vlastních poddaných budil ustavičně nevoli u biskupských úředníků. Roku 1784 obžaloval biskupský prokurátor šoltysy pro neoprávněný výkon nižšího soudnictví nad biskupovými poddanými a následujícího roku začala vnucená státní správa popírat právo šoltyství na vedení pozemkových, hypotečních a sirotčích knih. Vincenc Richter, koupivší šoltyství roku 1781, přes několikeré výzvy státních orgánů odmítl vydat knihy vrchnostenskému úřadu ve Zlatých Horách a bylo mu hrozeno vojenskou asistencí, neuposlechneli. Nakonec přece jen šoltys spor vyhrál a pozemkové knihy vedl až do roku 1848.

Šoltyství, oceněné na 15 000 zlatých, mělo na konci 18. století dva zahrádky a 32 chalupníků, takže agenda kupů a prodejů byla dosti rozsáhlá. Po Richtrovi získal šoltyství jako osobní majetek biskup Hohenlohe, jehož dědicové je v roce 1827 prodali osmi podílníkům. Posledním majitelem šoltyství byl Josef Schön.

historická pohlednice šoltyství

KOSTEL A FARA

Zpočátku byla ves přiřazena ke Zlatým Horám, kam ale roku 1579 neodvážela žádné poplatky, jak si tehdy stěžoval farář vizitátorovi. Roku 1588 nechal v Heřmanovicích postavit biskup Ondřej Jerin kamenný kostel. O tři roky později, dne 6. července, schválil biskup dohodu mezi obcí Heřmanovice a cukmantelským farářem Baltazarem Töpferem, že tento bude v novém kostele obstarávat bohoslužby každou třetí neděli a o svátcích. Kolem roku 1638 pobíral zlatohorský farář ze vsi 36 tolarů, v čemž byly patrně i příjmy z Mnichova. Bohoslužby se zde konaly jednou za tři týdny. V r. 1651 patřil farář v Heřmanovicích i kus pole, z něhož dostával místo desátku 15 tolarů pachtovného a koledu kromě úroků z menší fundace. Někdy před tímto rokem dal postavit šoltys Jan Birolt velkým nákladem hlavní oltář se sochou svatého Ondřeje a jeden boční oltář.

Velká vzdálenost od Zlatých Hor přiměla církevní úřady, aby v obci zřídily roku 1672 samostatnou faru, vedle níž stála škola. Při jednání o zřízení fary v Heřmanovicích bylo zjištěno, že v obci žije 600 obyvatel a v sousedním přiřazeném Mnichově bydlí 300 lidí. Obě obce se zaručily, že budou vydržovat faráře a majitelé větších heřmanovických usedlostí mu platili 22-24 grošů. Poddaní si jen pomalu zvykali na místní duchovní správu, a tak se roku 1674 jejich farář podivoval tomu, že svatba se často koná zároveň se křtinami. Matriky se začínají vést téhož roku.

pohled na faru a kostel

LESY

Lesy tvořily důležitou část hospodaření na biskupském majetku. Od 16. století však dochází k intenzivní a často nešetrné těžbě dřeva pro doly, hutě, hamry, pily a rostoucí počet obyvatelstva, které navíc v lesích a potocích pytláčilo. Proto začali biskupové od 16. století vydávat lesní řády. Lesní instrukce pro heřmanovické hajné vydaná biskupem Ondřejem Jerinem roku 1588 je velmi cenným dokladem pro dějiny lesního hospodářství, protože instrukcí pro hajné z té doby je málo. Usměřňovala kácení stromů, pálení uhlí, zabraňovala podvodům se solí pro zvěř a nabádala k lovení vlků, kteří prý dělali škody na zvěři i dobytku. Nedobry byl také stav ryb v potocích a malých rybníčcích.

Pro stále vzrůstající spotřebu dříví musel biskup Martin Gerstmann vydat 30. dubna 1574 pro zlatohorské panství lesní řád. V jednom z jeho ustanovení se praví, že rybné vody v Heřmanovicích a Mnichově jsou zcela vychytány, a proto se měly hájit a chytání ryb v nich mělo být přísně zakázáno pod velkou pokoutou. A protože zlatohorští a heřmanovičtí honili svůj dobytek po lesních pastvách až do hor na hranice bruntálské a krnovské, kam s sebou brali psy honící zvěř, ba dokonce tuto zvěř i sami stříleli, bylo jim to tímto řádem nadále velmi přísně zakázáno a pastva dobytka v lesích byla rovněž omezena.

Ve dnech 3. - 9. dubna 1743 prošli komisaři na zlatohorském panství všechny revíry a o výsledcích sepsali 9. dubna 1743 obsáhlý protokol, v němž se konstatuje, že hlavními dřevinami heřmanovických lesů je smrk, buk a jedle.

Dříví ze zdejších rozsáhlých lesů kupovali nejen poddaní z okolních panství, ale bylo také vyváženo do rovinatého Pruského Slezska, kde ho byl nedostatek. Císařovna tomu chtěla zabránit zákazem vývozu dříví, čímž přivedla poddané Heřmanovic a dalších obcí na jesenickém a žulovském panství do svízelné situace, a tak byl tento zákaz později zmírněn.

Lesy táhnoucí se ve směru Vrbno - Mnichov - Heřmanovice - Zlaté Hory byly roku 1780 vyznačeny jako lesy strategicky důležitého ochranného pohraničního pásma a byla v nich zakázána těžba.

Od zaměření lesů v roce 1753 do konce 18. století se výměra heřmanovických lesů zmenšila téměř o čtvrtinu. Příčinou bylo zvýšení těžby, požáry vzniklé při pálení uhlí, špatná péče o obnovu porostů a jejich vyklučování pro nové pole okopanin. V Heřmanovicích byla sušírna semen smrku pro biskupské lesy. Práce v lese a výroba dřevěného zboží (šindel, nářadí) byla důležitým zdrojem obživy místního obyvatelstva až do 20. století.

Arcibiskupské lesy převzal podle zákona o revizi pozemkové reformy č. 142/47 československý stát a heřmanovické lesy byly přiděleny k tehdejší SLH v Městě Albrechticích, kde dodnes sídlí Lesní správa LČR, s. p. Podle posledních údajů vzrostlo zastoupení smrku na 94,9%, jedle poklesla na 1,6%, modřín vzrostl na 0,9%, buk na 1,6%, olše měla 0,9%, bříza 0,7%, klen 0,4% a ostatní dřeviny 0,8%.

HISTORICKÉ PAMĚTIHODNOSTI - SVĚDKOVÉ HISTORIE OBCE

Quinburg - 5 km jihozápadně od Heřmanovic se nad údolím Černé Opavy na vysokém výběžku Sokolích skal ve výšce 868 m nachází zřícenina gotického hradu z konce 13. nebo počátku 14. století, o kterém se nedochovaly žádné písemné zprávy.

Vlastní jádro hradu bylo situováno na třech samostatných schodovitě klesajících skaliscích, na kterých se zachovaly zbytky lomového zdiva silného až 2,2 m. Hrad byl na přístupové západní straně oddělen od mírně stoupajícího hřebene uměle upravenou průrvou přecházející v až 18 m široký příkop. Archeologický materiál uložený v bruntálském muzeu je prezentován především keramickými a kamennými artefakty.

Drakov - 3 km jihozápadně od obce se přímo na levém břehu Černé Opavy, přibližně 500 m severně od myslivny Drakov, nachází pozůstatek fortifikace. Areál leží na zalesněné 23 m dlouhé, 8 m široké a 10 m vysoké skále oddělené od plošiny 10 m širokým příkopem. Mezi skálou a 8 m vzdálenou řekou se na nivě dodnes rýsuje stará komunikace. Na uměle zarovnaném skalnatém suku jsou nepatrné zbytky zdiva a vrstvička uhlíků svědčící o zániku opevnění požárem a o užití dřeva jako stavebního materiálu. Tak jako Quinburg střežila a kontrolovala tato opevněná "celnice" cestu z Nisy do Olomouce procházející údolím Černé Opavy. Její krátká a písemně nedoložená existence spadá zřejmě do 14. století.

Bývalé šoltyství - architektonicky nevýrazná patrová renesanční budova nejasného stáří uprostřed obce byla sídlem zdejších dědičných šoltysů. V přízemí se dochovaly renesanční klenby a v jedné z místností pamětní erbovní deska. Na ní jsou znaky Vladislava Zikmunda, krále polského a švédského, a rakouského arciknížete Karla, tehdy administrátora velmistra Thumbse v Prusku. Dolní část německy psané desky sděluje, že v tomto domě přenocovala obě knížata 14. června 1624 a že dovolila, aby na památku jejich pobytu byly v domě zhotoveny jejich znaky vzhledem k věrným službám pana Jonáše Biroltda, kolektora zlatohorského panství.

*Anno 1624, den 14. tag des Monats Juny seindt hochge...
beide Fyrsten, alhier Zur Hermstadt in diesem Haus vber nacht
gelegen vnd Herren JONAE Biroltdt, COLLECTORim Zuckh
mentelischen Ambte, Zue einer gedechtnüs obgemelte Wappen,
in an sehung seiner beständigen treuen vordienst,
an solches hauss genedigiist vorehren lassen.*

Farní kostel svatého Ondřeje - stojí uprostřed obce ve svahu obklopen ohradní zdí s původní bránou kolem bývalého hřbitova. Renesanční kostel byl vystavěn roku 1588 vratislavským biskupem Ondřejem Jerinem a byl zasvěcen

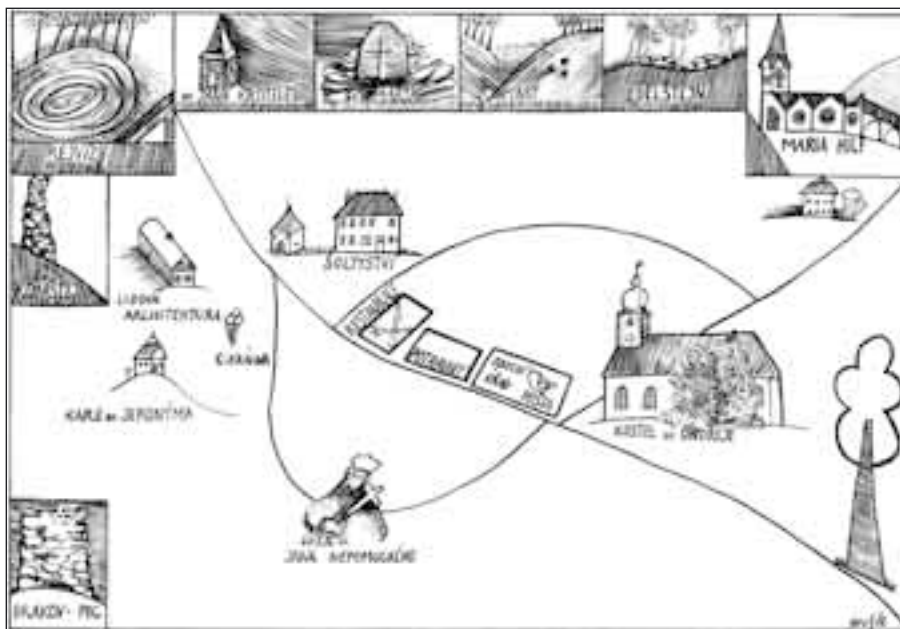
podle biskupova křestního jména svatému Ondřeji. Z něj ale zůstala jen spodní část věže s pamětní mramorovou deskou, na níž je biskupův erb a pod ním nápis:

*ANDREAS DEI GRATIA EPISCOPULOS
VRATISLAE SUPREMUS TOTIUS SLESIA
CAPITANEUS TEMPLUM HOC SUO
SUMTU A FUNDAMENTALIS EXTRUXIT
ET DEDICAVIT ANNO DNI MILLES.
QUIN GENTESIMO OCTUAGES DNICA TRINITATI*

*ANDREAS, BISKUP Z VŮLE BOŽÍ
NEJVYŠŠÍ PÁN CELÉHO SLEZSKA
VYBUDOVAL OD ZÁKLADŮ TENTO
CHRÁM NA SVÉ NÁKLADY
A V ROCE 1588 JEJ ZASVĚTIL TROJICI SVATÉ*

Kostel byl totiž roku 1739 barokně přestavěn a rozšířen biskupem Philipem Ludwigem Sinzendorffem a nově vysvěcen roku 1766. Je to jednodlní podélná stavba obdélného půdorysu s boční kaplí, sakristií, oratořemi v patře, kněžištěm a hudební kruchtou v západní části. Lod' je zaklenuta pruskými klenbami mezi pasy dosedajícími na přízemní pilíře s římsovým kladím, neseným pilastry s iónskými hlavicemi. V západní ose průčelí vystupuje hranolová věž. Fasáda byla znehodnocena při opravě roku 1990. Zařízení: uprostřed sloupo-

mapka pamětihodností Heřmanovic

vého retabula hlavního oltáře z doby před rokem 1766 zasazen obraz smrti sv. Ondřeje, u paty sloupů monumentální figury sv. Filipa, Petra, Pavla a Jakuba, v nástavci sousoší sv. Trojice s adoranty a andílky, dva boční oltáře s obrazy svaté Barbory a Anny, přízemní kazatelna se schodištěm, figurální epitaf neznámého šlechtice (†1613) a oltářní svícny. K vybavení kostela dále patří pozdně renesanční kamenná křtitelnice s barokním víkem na kamenném podstavci s válcovým dříkem, zdobeným vybějeným ornamentem a obklopeným trojicí púlatlantů, který nese polygonální nádrž. V jejích vpadlých výplních jsou kolorované reliéfy znázorňující sv. Ondřeje a výjevy z Kristova života.

Kaple sv. Jeronýma - nad lomem stojící architektonicky jednoduchá kaple blíže neurčeného stáří po opravě znovu vysvěcená dne 28. září 1997.

Socha sv. Jana Nepomuckého - naproti domu čp. 10 je další sakrální památkou v obci. Pískovcová polychromovaná socha světce v tradičním oděvu s křížem v náručí mírně podživotní velikosti je umístěna na čtverhranném podstavci zdobeném mušlí a volutovými útvary s nápisem 1778 HBC.

Vysoká pec Drakov - zbytky staré dřevouhelné pece z roku 1807 zaniklé do třicátých let 19. století. Hranolovitá kamenná stavba 15 krát 8 m, na kratší straně valeně klenutý vrchol. Naproti pozůstatky vodního náhonu.

Lidová architektura - obec Heřmanovice byla nařízením vlády ČR ze dne 24. května 1995 vyhlášena vesnickou památkovou rezervací pro jedinečně dochovaný soubor lidové architektury. Chráněny jsou domy lokální formy jednotného jesenického domu (východosudetský typ). Jde o přízemní roubený dům krytý sedlovou šindelovou, od poloviny 19. století břidlicovou střechou (později eternit nebo plech) o značném sklonu s kamennou podezdívkou. Půdorys je smíšeného komorovo-chlévového typu a obsahuje velkou světnici, komoru, síň s jen výjimečně dochovanou černou kuchyní, druhou komoru a kamenný chlív. Hospodářská část bývá vesměs zděná. Domy mají většinou okapovou orientaci, prkenný štít s lištovanými spárami a dvěma menšími okny a zvýšené podkroví místo podlomenice. V průčelí bývají tři dřevěná rámová okna, stěny

socha sv. Jana Nepomuckého

jsou obíleny vápnem a hlavní vchod je do síně kazetovými dveřmi z boku domu. Zahrádka bývala oplocena kamennou zídtkou nebo ohradou, od 20. století i plačkovým plotem.

V Ústředním seznamu nemovitých kulturních památek jsou zapsány tyto objekty: čp. 95, 106, 181, 185, 189, 203, 256, 290, 295, 302, 309, 320, 350 a 370.

Chráněny jsou také pozůstatky po těžbě rud ve zlatohorském revíru, a to:

Důl Žebračka - na východním svahu Příčného vrchu nedaleko silnice do Zlatých Hor se nachází komplex hald, štol a komínů. V nedávné době se tu propadla těžební komora a takto vzniklá propadlina má rozměry 60 krát 30 krát 50 m.

Důl Karel - uprostřed revíru Hackelsberg v katastrálním území Heřmanovic a Horního Údolí se na náhorní plošině Příčného vrchu nalézají středověké důlní dílo, které představuje štolu v délce 60 m, ručně sekaný komín dlouhý 40 m a dva slepé komíny vystrojené dřevěným potrubím.

ukázka lidové architektury v Heřmanovicích

KAM DO PŘÍRODY

Nejen obec sama, ale i její okolí může návštěvníkům nabídnout mnoho k poznávání. Jsou tu jak památky lidové, městské, církevní a hradní architektury, tak krásy přírodní. Daleko není ani do známých lázní Karlova Studánka či k vodopádům Bílé Opavy, ani do vrcholových partií Jeseníků - na **Ovčárnu** a **Praděd**.

Nejbližší město **Zlaté Hory** je městskou památkovou zónou s měšťanskými domy na náměstí. Mají renesanční a barokní jádro a po četných požárech jsou upraveny empírově. Ukázkou slezského baroka je budova bývalé pošty, dnes sídlo městského hornického muzea. Pozornost si dále zaslouží farní kostel Nanebevzetí Panny Marie, špitální kostel svatého Kříže a na návrší nad městem stojí kaple svatého Rocha, u které se v letech 1759 a 1779 odehrály bitvy mezi rakouským a pruským vojskem.

Nad městem se na 890 m vysoké **Biskupské kupě** tyčí 19 m vysoká rozhledna z roku 1898 s dalekým výhledem. Na západním úbočí kopce se nachází zřícenina malého strážního hrádku Leuchtenštejn.

Při silnici do Heřmanovic na východním svahu Příčného vrchu stojí obnovený poutní **kostel Panny Marie Pomocné** vysvěcený v roce 1995. Původní chrám postavený roku 1841 byl v roce 1973 odstřelen. Na cestě ke kostelu je 14 zastavení Křížové cesty. Nedaleko se vypíná zřícenina hradu **Edelštejn**, kdysi jednoho z největších slezských hradů.

Ve Zlatých Horách začíná **hornická naučná stezka** vedoucí na Příčnou horu a Táborské skály, která spojuje kdysi významná, dnes ale opuštěná hornická díla. Pozoruhodné jsou především pinky - propadlé středověké těžební komory hluboké až 30 m.

kostel Panny Marie Pomocné

Hornickou minulost připomínají také nově budované repliky středověkých rudních mlýnů na **říčce Olešnici** u silnice do Dolního Údolí.

V sousedním **Horním Údolí** lze vidět kromě několika zachovalých roubených domů také novogotický kostel svatého Jana Křtitele, jehož interiér, stejně tak jako místní hřbitov, zdobí díla významné sochařské rodiny Kutzerů, kteří zde žili v 19. století.

Z kostelíka svaté Marty zbyly již jen základy, nad ním v lese stojící pomník upomíná na důlní neštěstí, při kterém v roce 1577 zahynulo 11 horníků.

Pěšky či na kole se lze z Heřmanovic vypravit na nedalekou hradní zříceninu - **Koberštejn**.

Součástí Zlatých Hor je také nejvýše položená osada ve Slezsku - **Rejvíz** (790 m), kde lze vidět kostel s oltářem od Bernarda Kutzera a penzion Rejvíz, dříve Noskova chata. Ten je známý svým interiérem, především vyřezávanými židlemi, které zpodobňují někdejší stálé hosty podniku. Z přírodovědného hlediska je ale nejzajímavější stejnojmenná národní přírodní rezervace s největším rašeliništěm na Moravě a ve Slezsku, Velkým a Malým mechovým jezírkem. První z nich o ploše 1692 m² je přístupné po chodníku a kromě mnoha jiných rostlin tu můžeme spatřit například rosnatku okrouhlolistou, suchopýr pochvatý, klikvu nebo borovici blatku.

Západně leží město **Jeseník** s vodní tvrzí (dnes muzeum) a lázněmi (Priessnitzovo sanatorium), nad nimž se tyčí 26 m vysoká rozhledna **Zlatý chlum** z roku 1899.

hamr na červené turistické značce z Rejvízu na Drakov

Četné památky lidové architektury jsou dochované také ve Spáleném, Komoře, Holčovicích a Hynčicích.

Cykloturisté mohou ke svým toulkám využít značené cykloturistické trasy Vrbenska a Zlatých Hor nebo česko-polskou příhraniční stezku Opavice. Takto se lze, často po místních komunikacích, dostat do Krnova, Zlatých Hor, přes samotu Drakov na Rejvíz nebo podél Černé Opavice do Vrbna pod Pradědem.

WELCOME TO HEŘMANOVICE

The village is situated in the upper Opavice valley and belongs to nowadays Moravian-Silesian region. It was probably founded at the turn of the 13th and 14th centuries. At present time Heřmanovice has 415 permanent residents, however, the number of holiday-makers often exceeds this figure. From the geographical point of view, the village is situated in the region of historical Silesia between Vrbno pod Pradědem and Zlaté Hory. The village cadastre covers 42,81 sq km, the village centre is located on 50° 12' of northern latitude and 17° 25' of eastern longitude.

The highest point of the cadastre region Heřmanovice is the Bear Mount - 1216 m ALT, the lowest point is the water level of Opavice in the place it leaves the cadastre - 538 m ALT. The average elevation in the region Heřmanovice is 700 m.

The village became famous with ore and lime mining in the past, there are remains of mines and quarries.

the surroundings of Heřmanovice

NATURAL FEATURES

Heřmanovice is located in a cold area with a relatively cold and humid summer (growing season of 135 days) and a long winter (average number of days with snowing is 54, snow cover stays during 102 days per year in average). The average year temperature is from 4 to 6 degrees Celsius, the coldest month is January and the warmest is July.

The average rainfall is from 900 to 1200 mm per year, with most rainfall in July and least in February. To mention an interesting fact, the rainiest day in the recorded village history was on 9th July 1903 with the rainfall of 184,7 mm (followed by a big flood on the river Opavice). Primarily in winter the inversion situation occurs not only in Heřmanovice but in the whole rather a narrow valley of the river Opavice and its influents.

Heřmanovice is located in the sea drainage area of the Baltic Sea - all the water is taken away by the river Opava which is an influent of the river Odra. There are two important watercourses in the cadastre - the stream Černá Opava (in the western and central part) and Opavice. The small area at the border with Zlaté Hory belongs to the river basin of the Zlatý potok which joins the river Prudník.

The stream Černá Opava (the watercourse length in the cadastre is 17,9 km, the drainage basin area is 58,7 sq km, longterm outflow measured in the village Mnichov is 0,76 m³s⁻¹) rises on the western slope of Orlík, 1400 m above sea level. Under Zámecký vrch it turns to the south and in Vrbno p. Pradědem it joins Střední and Bílá Opava.

Opavice (the stream length in the cadastre is 35,7 km, longterm outflow measured in Heřmanovice is 0,23 m³s⁻¹), whose watercourse running to the south-east forms the axis of the whole village, rises above the northern end of Heřmanovice on the south-western slope of Příčný vrch at 850 above sea level.

All the watercourses have clean water, the western part of the cadastre lies in CHOPAV (natural water accumulation preserves) Jeseníky and the eastern part in the II. (outer) zone of hygienical protection of the source Široká Niva.

Soils in the cadastre are usually little fertile, gravelly or even stony, wet at some places. Brown strongly acidic soils are most common as well as podzols at highest places. Alluvial plains are covered by gleyed and gleying soils.

The submontane nature and scenery are protected as a part of Protected Landscape Area Jeseníky (CHKO Jeseníky), which was established in 1969. CHKO Jeseníky lies to the west of the road Vrbno p. Pradědem - Heřmanovice - Horní Udolí and its most precious part in the area of the village is the area around where the river Opavice rises on the slope of Holý vrch. Rare amphibians and protected species of plants can be found in small deciduous forests and on well-preserved meadows (*Lilium bubiferum*, *Dactylorhiza majalis*, *Epi-pactis helleborine* and *Platanthera bifolia*).

Present character of the scenery was affected by far-off peasants who gathered great amounts of stones from their fields and laid them along the borders of their grounds. Today, these screens reveal the past ways of the soil cultivation. Often overgrown with bushes and trees, they divide meadows and pastures and they create the unique character of local scenery.

the watercourses in surroundings of Heřmanovice

REGION OF ORE AND LIMESTONE MINING

Geological and petrological structure in the area of the village is varied - there are three geological units represented: *block mass of Orlik* (west of the cadastre - crystalline ore with quartz dikes), *Vrbenské strata* (in the centre of the cadastre there is a zone of middle and lower devonian rock stretching from Zlaté Hory across Vrbno p. Pradědem to the south with occurrence of quartz reefs and glaucous crystal limestones) and *Andělskohorské strata* (the east - region of slates and greywacke broken by frequent disruptions).

Limestones and ore beds (gold, silver, copper, lead and zinc) in vrbenské strata are very important. In the past, an interesting limestone cave in Heřmanovice came into existence, with dimensions 18 times 12 m and the height up to 10 m. The cave had rich dripstone decorations (stalagmites, stalactites, sinter yellow and transparently white curtains) and it boasted of two lakes with sand beds. Unfortunately, in the past years the cave was already destroyed by progressing mining in a local limestone quarry that is located almost at the centre of the village, under Chapel St. Jeroným. There are abandoned iron ore mines (magnetite, hematite, magnet and bloodstone) on the Holý vrch, Mlýnský vrch and on the mining field Maria Trost (to the left of the road to Salaš). There are remnants from the hundred year ore produce in the area of Příčný vrch, for instance: craters, refuse dumps, hollows, cuttings, tips, tunnels, shafts and air-flues. The biggest craters (with diameter up to 60 m and

Zlatý potok - Gold Stream

depth up to 30 m), created by back confining layers collapse in large subterranean places can be seen near Táborské skály.

The surface mining of gold was practiced (gold was primarily sluiced) in pays where it appeared from scattered quartz dikes. Old German names for watercourses Goldoppa - Zlatá Opavice - Gold Opavice - is the previous name for Opavice) and routes remind us of gold-washing. Their remnants can be found in Černá Opava and their right-hand tributaries (Slučí potok, Sokolí potok and Rudná).

a map of quarries, mines and drifts

A BIT OF HISTORY

The original German village name Hermannstadt means Heřman's town. The proper name Herman originates in central upper German "hareman, herman" and it means a man bound to a duty in an army. The current Czech form of the name was created in 1924 by suffix "ovice".

In the remote past, the wide Heřmanovice valley lay in the Moravian-Silesian boundary forest called Preseka. It was crossed by a long merchant path running from Olomouc through Bruntál, Vrbno p. Pradědem, along the stream Černá Opava to Zlaté Hory and Nisa. One of its sections went through Horní Údolí and another one through Heřmanovice. In the 13th - 14th centuries, several fortifications near to each other grew next to the merchant path. They were: Castle Quingburg and fortification Drakov in the cadastre of Heřmanovice, castles Koberštejn and Edlštejn and relatively small castles Freudenštejn, Rabenštejn, Weisenštejn and Fürstenwalde. Czech sovereigns of Přemysl lineage, knights of Opava and bishops of Vratislav were interested in colonising this part of Hrubý Jeseník, at that time basically houseless. The reason for their interest, which sometimes even led to tenancy quarrels, undoubtedly lay in gold fields. That was also why the area around Zlaté Hory, which is at the unclear border of two state units, often changed its owner.

It was together with mining colonisation at the turn of the 13th and 14th century that Heřmanovice, at the beginning part of the dominion of Zlaté Hory, was founded. However, no written record was preserved. The first record of the village is in a document from 8th of July 1339 in Olomouc. By the document, the prince of Opava concedes the Castle Edelštejn, Zlaté Hory, Heřmanovice, village Arnoltovice (today in Poland) with gold mines and patronages to the Czech king Jan Lucemburský (John Luxemburg) for sake of peace ("*...oppidum Zuckmantel cum Hermanstad oppido et Arnoldsdorff villa et cum castro Edelstein...*"). Zuckmantel and Hermanstad mentioned in the document were not towns but market villages. In 1455 the prince Bolek gave to Zuckmantel a right by which Heřmanovice lying near Zuckmantel ceased to be a market village. Later Heřmanovice passed to the Opavian dominion, to the possession of the bishopric of Vratislav and it became part of the principality of Nisa. It belonged to the bishopric dependency till 1848.

The only witness of the village beginning that was maintained till recent past was a medieval stronghold situated near the Chapel St. Jeroným. The small fortification consisting of a slightly elevated mound was surrounded by a moat and a bank. The central plateau was almost square with sides 16 - 17 m long. An iron sword, metal chains and numerous collections of medieval utility pottery had been found before the stronghold was devoured by the limestone quarry.

The main heyday of the gold mines, and not only of them, is ascribed to bishops Jan Thurzo (1506-20), Jakub from Salza (1520-39) and Baltazar from Promnice (1539-62). It was at the time of the second inner colonisation of the

Jeseníky area when many villages were founded or restored. From the beginning of the 16th century the bishopric tried to conduct all the kinds of productions and to raise the profit by founding new enterprises. Thus in 1552 the bishop Baltazar from Promnice charged a burgher of Vratislav, Hans Karlina, to produce ore for an iron-mill that Karlina himself had built. He was free of all taxes for two years but later he had to pay 15 Silesian talers per year. The settlement that grew around the iron-mill was given a name Vrbice (Vorwitz). Because Karlin had invested a lot of money into the iron-mill, the bishop allowed him in 1559 to build a second iron-mill and a lumber-mill and charged him to make bar into tan. This was related to a right to lumber needed amounts of wood from bishopric forests. Thus in the middle of the 16th century, the village was an important centre of iron production. After overcoming the consequences of the Thirty Years' War, local iron enterprises worked almost till the end of the 17th century.

Even this region - the region of Jeseník, of Nisa and Zlaté Hory - was affected by witchcraft trials in twenties till eighties of the 17th century. Victims were not few because the mining district commissioner in Zlaté Hory, living in Heřmanovice at that time, demanded after 1640 a kiln to be built for burning of witches according to the example of Nisa where such a kiln had already existed. His demand was refused thanks to the resistance of Zlaté Hory that claimed its law for capital punishment. Councillors defended the cognizance not because of the town's sake but out of their cupidity as the witch executions provided a very profitable business. It is estimated that 85 people were executed in Zlaté Hory, some of them must have been inhabitants of Heřmanovice. Victims were mostly women from rich families but also children. An infamous native of Zlaté Hory, Jindřich František Bobling, participated in the trials as an assessor.

a historical picture card showing the central part of the village with the church

In 1752 municipal administration issued a decree by which it cancelled some freedoms in Heřmanovice and Zlaté Hory, including the freedom from taxes and contributions. The village lost its status of a mining village and after long controversies with the suzerain it had to come to terms with 11 kinds of different duties.

On the basis of a register written for the purpose of taxes in 1620s at the emperor Karel VI.' command, we know that the farms of Heřmanovice, the reeve's office included, owned 362 cows, 63 goats, and one pig and that there were two mills in the village. The handicraft tax was paid to the reeve by a butcher, a baker, 4 shoemakers and 3 smiths; rent was paid by 14 gardeners and 2 taverners.

Despite the hard condition, farming was an important source of livelihood for local inhabitants. On the rocky fields they grew oat, rye, barley, flax, clover and potatoes, and provender on meadows for numerous cattle (75 horses, 296 cows and several goats). At the beginning of the 19th century there were 4 mills, 3 lime furnaces, a lumber-mill and several bleacheries.

As mining went trough a time of decay, local production had to focus on something else - flax industry. Zlaté Hory in particular became an important centre of the linen and line trade together with Nisa, Prudnik and Vratislav. It was around Heřmanovice area that the best quality flax thrived. Especially bleaching for which there were good conditions (woods to produce the wooden ash, clean water) developed. In 1788 there were 11 bleacheries around Heřmanovice. Most of the families span at their homes throughout the all year or only in winter.

a historical picture card of the centre

The disadvantage of the only occupation showed itself in 1840s when the domestic spinning came to a decay. Josef Münzberg's textile factory in Zlaté Hory and also other loom workrooms had to dismiss a lot of their weavers who became jobless and in all the Zlaté Hory area a period of poverty started. Out of misery people began to cut trees in episcopal woods, and after chipping the trees they smuggled them to Prussia. In 1849 the bishop called a regiment of 62 soldiers (which stayed there till August) to stop the embezzlers.

Jan Höninger, a native of Heřmanovice, took the last attempt at reviving the mineral mining in the ore area of Zlaté Hory. In 1844 he asked the mining office in Kutná Hora for a concession to mine in ten places on Příčný vrch. He extracted about 400 grams of gold per year which, without the expected state support, was not enough to cover expenditure.

The Revolution in 1848 affected this region too - the lordships were abolished and the village became part of a new soke Cukmantl that was part of the political region Jeseník, presided by regional district commissioner. The first reeve of the village was Franz Kröner. In 1869 there was a small change in the political administration when the soke Vrbno pod Pradědem came into existence and village Mnichov with the settlement Železná was incorporated into it.

Village post office started to work on 16th March 1869 and it was connected with the surrounding areas by a horse setout, later substituted by a regular automobile connection.

In 1860s there were the first plans to connect Zlaté Hory area with the areas that had already been connected to an expanding railway network. However, neither the construction of the railway on the route Zlaté Hory - Vrbno pod

a historical picture card of the centre and Forvív

Pradědem nor the route to Město Albrechtice via Heřmanovice were executed. It was only in 1896 that the construction of the railway from Zlaté Hory to Mikulovice was completed.

In September 1914 three bells were seized for military hardware and in 1923 four new bells were brought into the church. The Great War victims are commemorated by a memorial built in 1922 with engraved names of the 91 casualties and missing men from the area.

The formation of independent Czechoslovakia was hindered by declaration of the province Sudetenland in German borderland which strove to join Germany. Silesian and North Moravian borderland was occupied without resistance by Czechoslovak army till 1918.

In the interwar years in the village there were: 4 lumber-mills, a mill, a quarry, workrooms to produce tan and lumber goods, an electric cooperation, a post-office, a doctor, gendarmerie, 8 taverns, mixed and 7-grade school since 1870 using the building of the former reeve's office. Besides that there were organizations of three political parties and these societies: Landwirtschaftlicher Verein (agrarian society), Turnverein (a gymnastic society), Kath. Deutsche Jugendbund, Freiwilliger Feuerwehrverein (voluntary firemen), Gesangverein (a choir society), Deutscher Kulturverband, Krieger - und Veteranverein, Spar - und Darlehenskasse, Jagdgenossenschaft and Radfahrer-Verein "Goldoppa". Besides that people could join the church choir membership or participate in theatre performances.

In the 1935 elections Henlein's Sudetendeutsche Partei won handily and rising German nationalism culminated on the last days of September 1938. After several armed conflicts, Divisions of Sudetendeutsche Freikorps occupied a part of the Jeseníky area including Zlaté Hory and civil services moved inland.

After the Munich Agreement of 29th September 1938, the borderland including then almost German Heřmanovice (only 17 Czech people in 1930) was conceded to Germany. The region was occupied by the army on 6th October and on the following day Adolf Hitler travelled through the village from Bruntál across Horní Údolí to Zlaté Hory.

During the 2nd World War, there was a camp for 20 captives employed in farming in the house number 422. The captives were mostly French but also Soviet since 1944. A prison camp was built at the foot of Orlík for Polish, Soviet and towards the end of the war also English and French captive pilots. Many of them died there and are buried at a forest cemetery.

The village was liberated by the Red Army on 8th May 1945. The departure of the German inhabitants started on 26th July 1946 and went on till 1948. New national structure of inhabitants was very varied: 107 Germans, 100 Greeks, Czech, Slovak and Hungarian people, Romanian Slovaks and Bulgarians. Despite that, the number of inhabitants dropped to one fifth of the pre-war figures.

THE FORMER REEVE'S OFFICE IN HEŘMANOVICE

Till the second half of the 15th century, the head of the village had the title of a reeve. After becoming part of the episcopal possession, legal rules according to which the village judge could use the title reeve, changed. The office of the reeve administered territorial, hypothecary and orphan books till 1848 and was endowed with the right to brew ale from 1584. Several hides, a tavern, smithery, bakery, butchery, cooperage, two mills, iron-mill with logging privilege, several farmhouses, the right for game and fish hunting belonged to the reeve's office. The reeve paid only 49 red gold coins and 29 groschens per year from all his belongings. Traditionally, the reeve's office was not under the aristocratic tenancy.

In 1770, thirteen houses including two taverns were part of the reeve's office as well as eight workers who during haymaking and harvest had to work in the reeve's fields in exchange for something to eat and a small salary. The reeve tithed 90 golden coins and 24 dimes to the master's income and drew 84 golden coins from two taverns, 38 golden coins and 20 dimes from workers and 81 bags of flour from two mills. This unusually profitable rate for the reeve between the payment tithed to the suzerain and charges from own subjects was constantly causing disagreement among bishopric clerks. In 1784 the bishop's prosecutor accused the reeve of an unauthorized administration of lower justice over bishop's subjects. Next year the government administration started to deny the mayoralty's privilege to administer territorial, hypothecary and orphan books. Vincenc Richter, who bought the mayoralty in 1781, refused despite several summons to give these books to the authorities office residing in Zlaté Hory. He was threatened with army's assistance in case he does not obey. Finally the reeve won this case and kept the territorial books till 1884.

In the end of the 18th century, the reeve's office (evaluated at 15 000 golden coins) had two gardeners and 32 allotment holders, thus the agenda for purchases and sales was quite large. After Richter as the reeve, it was the bishop Hohenlohe who gained the office of the reeve. His inheritors sold it to eight partakers in 1897. The last owner of the office of the reeve was Josef Schöhn.

the former reeve's office in Heřmanovice

THE CHURCH AND THE PARSONAGE

At the beginning, the village belonged to the Zlaté Hory parsonage. However, in 1579 it did not tithe the charges and a vicar complained to a visitor. In 1588 the bishop Ondřej Jerin placed order to build a stone church in Heřmanovice. Three years later, on 6th June, the bishop approved a contract between the village of Heřmanovice and the vicar of Zuckmantel (the then Zlaté Hory) Baltazar Topper. The contract allowed Töpfer to provide church services each third Sunday and on holidays in this new church. Around 1638 the vicar's salary from Zlaté Hory was 36 talers, which may have included the income from Mnichov. In 1651 the vicar owned a piece of field, from which he earned 15 talers of gale and an extra bonus apart from an interest from a foundation. Sometimes before this year, the reeve Jan Biroltd placed order to build the main altar with the sculpture of Saint Ondřej and also one side altar.

The long distance from Zlaté Hory made the church authorities decide to build up an autonomous parsonage in 1672 with a school next to it. During the time of negotiations about the foundation of a parsonage, it was found that there were 6000 inhabitants and 300 people lived in the neighbouring Mnichov. These two villages guaranteed to support the vicar and the owners of bigger farm houses to pay 22-24 groschens to him. The subjects were getting used to the church administration slowly and thus it could happen that in 1674 a local vicar wondered over the fact that weddings took place together with christenings.

a nowadays view of the church and the former vicarage

FORESTS

Forests represented an important part of bishop's possessions. However, since the 16th century, an intensive and often inconsiderate logging was carried out for mines, blast furnaces, iron mills, saw mills, and for inhabitants, who were poaching in forests and streams. That was the reason why bishops started to issue forest regulations since the 16th century. The forest regulation for gamekeepers in Heřmanovice (issued by bishop Ondřej Jerin in 1588) is a very valuable document for the history of forestry because there are only few instructions from that period. These forest instructions regulated tree logging, coal burning, it prevented cheats with salt for the game and they supported wolf hunting, which were doing damage to game and cattle. The situation in streams and small ponds was not good either.

Permanently increasing wood consumption led the bishop Martin Gerstmann to issue forest rules for the dominion of Zlaté Hory on 30th of April 1574. In one of the rules it is said that rivers, ponds and streams were fished out and should be therefore protected and fish hunting should be strictly banned with a threat of a high penalty. People from Heřmanovice and Zlaté Hory followed their cattle along pastures which stretched up to the border with Bruntál and Krnov. As they were taking their hunting dogs with them and were also hunting the big game themselves, the rule banned the game shooting and pasturing of the cattle in forests.

Between 3rd-9th of April 1743 commissaries passed through all the preserves of the dominion of Zlaté Hory and on 9th April recorded the results into a voluminous register, which stated that the main tree species of Heřmanovice forests were pine spruce, beech and fir.

Wood from local large forests was bought not only by subjects from neighbouring domains but it was also exported to the low-land Prussia's Silesia, where it was in shortage. The empress wanted to prevent this by banning the wood export, which resulted in a difficult situation for the people of Heřmanovice. The ban was later moderated.

In 1780 forests in the area between Vrbno - Mnichov - Heřmanovice - Zlaté Hory were marked out as forests in a strategic protected zone and logging in them was banned.

From 1753 till the end of the 18th century the acreage of forests in Heřmanovice was reduced almost by one fourth. This was caused by the increase in logging, by fires set up by carbonization, insufficient care for underbrush and their stumping up for new fields. There was a dry kiln for spruce seeds for episcopal forests in Heřmanovice. Work in the woods and production of wooden goods were important sources of livelihood till the 20th century.

According to the law about review of land reform no. 142/47, the Czech state took over the archbishop's forests. Forests in Heřmanovice were attached to SLH (State Forestry) in Město Albrechtice, where the State Forestry resides today. According to latest figures, the representation of spruce rose to 94,9 %, fir dropped to 1,6 %, larch rose to 0,9 %, beech rose to 1,6 %, alder was at 0,9 %, birch at 0,7 %, sycamore at 0,4 % and other tree species at 0,8 %.

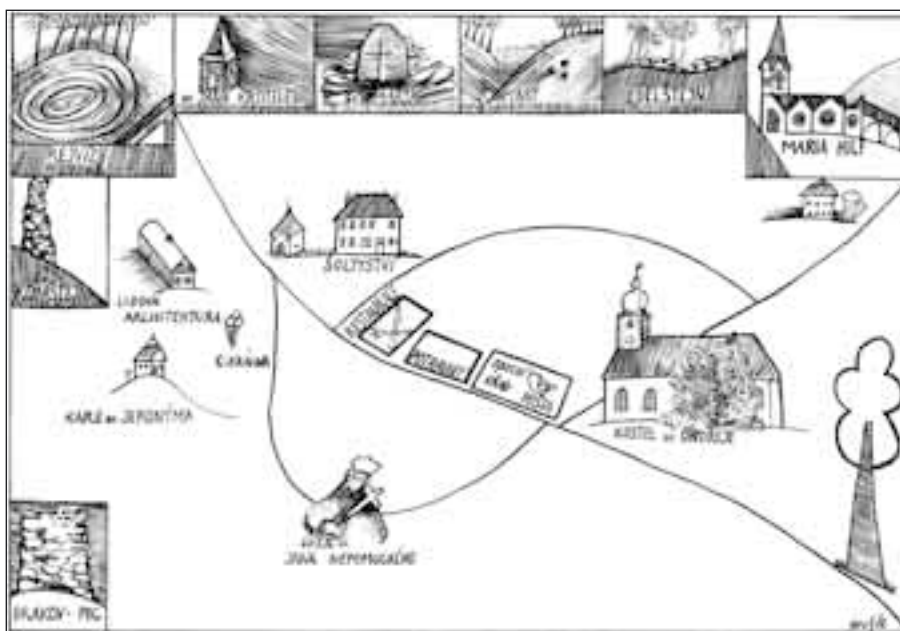
the iron-mill near Drakov

HISTORICAL LANDMARKS - - VILLAGE RELICS

Quinburg - this Gothic castle ruin from the 13th century or the end of the 14th century is situated 5 kilometres to the south of Heřmanovice on a rock of Sokolí Skály (Eagle's Rocks) above the Černá Opava Valley. No written record has been preserved.

The core of the castle lies on three independent rocks, on which rubble remnants have been preserved. The west side of the castle was separated from the slightly rising crest by an artificially made offset changing into an 18 metres wide ditch. Archaeological objects are kept in museum of Bruntál and they are represented mostly by ceramic and stony artifacts.

Drakov - remnants of this fortification can be found 3 kilometres southwest from the village, on the left bank of Černá Opava, approximately 500 km from forester's house Drakov. The place is situated on a woody rock, which is 23 metres long, 8 metres wide and 10 metres high. We can recognise an old road between the rock and the river. Little masonry remnants and a little layer of coal tell us that the fortification was destroyed by fire and they suggest that wood was used as a building material. As well as Quinburg, Drakov was guarding the road from Nisa to Olomouc running through the valley of Černá Opava. This road is believed to have existed in the 14th century.

a map of the historical landmarks

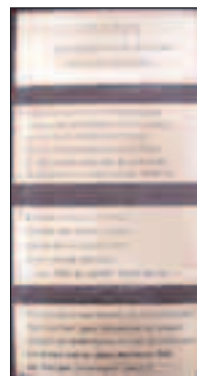
The former office of the reeve -this indistinctive storeyed renaissance building of an uncertain age, standing in the centre of the village, was a residence of hereditary reeves. Renaissance arches and heraldic brass have been preserved in one of the rooms on the ground floor. On the brass we can see eblazonry of the polish King Vladislav Zikmund, and of Karel - Swedish and Austrian prince and at that time administrator of the great master Thumbs in Prussia. The lower part of the brass tells us in the German language that both of the princes stayed in the house on 14th June 1624 and permitted the eblazonry to be done as a memory of their stay considering the faithful service of Mr Jonáš Biroltdt, a collector of the dominion of Zlaté Hory.

*Anno 1624, den 14. tag des Monats Juny seindt hochge...
beide Fyrsten, alhier Zur Hermstadt in diesem Haus vber nacht
gelegen vnd Herren JONAE Biroltdt, COLLECTORlim Zuckh
mentelischen Ampte, Zue einer gedechtnüs obgemelte Wappen,
in an sehung seiner bestendigen treuen vordienst,
an solches hauss genedigiist vorehren lassen.*

Parochial church of St Andrew - it stands in the middle of the village and it is surrounded by a wall with an original gate, which surrounds the former cemetery. Renaissance church was built in 1588 by Ondřej Jerin, the bishop of Vratislav, and it was dedicated to St Andrew according to the bishop's Christian name. Only the lower part of the spire with a marble brass remains. On the brass we can see the bishop's blazon and an epigraph below:

*ANDREAS DEI GRATIA EPISCOPULOS
VRATISLAE SUPREMUS TOTIUS SLESIA
CAPITANEUS TEMPLUM HOC SUO
SUMTU A FUNDAMENTALIS EXTRUXIT
ET DEDICAVIT ANNO DNI MILLES.
QUIN GENTESIMO OCTUAGES DNICA TRINITATI*

*ANDREAS, BY GOD'S WILL THE BISHOP
THE OVERLORD OFF ALL SILESIA
WHO BUILT AFRESH THIS NEW TEMPLE
AT HIS OWN EXPENSE AND
DEDICATED IT TO THE HOLY TRINITY IN 1588*

The church was rebuilt in baroque style in 1739, it was enlarged by the bishop Philipp Ludwig Sinzendorf and newly dedicated in 1766. It is an oblong building with one nave and with rectangular ground plan, a side chapel, vestry, sacraia on the upper floor, a sanctuary and a musical choir loft at the west side. The nave is vaulted with Prussian arches touching smaller abutments with Roman butt-ends and supported by pilasters with Ionic chapters. In the western axes of the facade a prismatic spire projects. The facade was damaged during the reconstruction in 1990. The equipment of the church includes: the pic-

ture of St Andrew's death placed in the middle of the pillar retable (before 1766) of the main altar. Monumental sculptures of St. Philip, Peter, Paul and James are at the foot of the columns. There is a sculpture of Holy Trinity with adorers and little angels, two side altars with pictures of St. Barbara and Anna, a pulpit with a staircase, a figural epitaph of an unknown aristocrat (+1613) and altar candles. The church is also equipped with a late renaissance font with a baroque cover on a stone pedestal with a round scape decorated with an ornament surrounded by three telamons, who carry a polygonal basin. It is decorated with toned reliefs depicting St Andrew and scenes from the life of Christ.

Chapel St Jeroným - this architectonically simple chapel of an uncertain age is situated above the quarry. It was newly dedicated on 28th September 1997.

Sculpture of St. Jan Nepomucký stands opposite the house no. 10 and it represents another sacral monument of the village. This sandstone polychrome statue of the saint in his traditional clothes and with a cross in his arms is placed on a square pedestal decorated by shells and volute figures with an epitaph 1778 HBC.

Blast furnace Drakov - the remnants of an old wooden and coal furnace from 1807 and working till 1830s. It is a prismatic stony construction of size 15 times 8 metres with a vaulted top. The remnants of a flume are opposite.

Folk Architecture - on 24th of May 1995, Heřmanovice was proclaimed by a government act to be a sights reservation for its uniquely preserved set of folk architecture. The protected houses are typical

local houses of Jeseníky. They are one-floor timbered houses with saddleback shingle roofs, (which were replaced in the middle of the 19th century by slate roof and later by asbestine-cement and tin roof) with a considerable descent and a stone socle. The ground plan is a chamber-stable type and it is composed of a large house-place, a chambre, a hall with a seldom preserved kitchen, second chamber and a stable, which is usually made of bricks. The houses usually stand in the north-south direction, they have wooden gables with slatted gaps and two small windows and an elevated loft. There are usually three wooden-

sculpture of St. Jan Nepomucký

framed windows, walls are limed and the main entrance leads into the hall by a door from the side of the house. The garden was enclosed with a stone wall or a fence and with a dead fence from the 20th century.

The following houses are included in the Central List of Real-estate Cultural Relics: the houses numbers 9, 106, 181, 185, 189, 203, 256, 290, 295, 302, 309, 320, 350, 370.

The remnants of ore mining in the range of Zlaté Hory are also protected. They are:

Mine Žebračka - this complex of refuse dumps, drifts and stacks is situated on the eastern slope of Příčný vrch near the highway to Zlaté Hory. Recently a mining chamber caved in and created a dip with dimensions of 60*30*50 metres.

Mine Karel - this medieval workings is situated in the centre of the Hackelsberg range in the cadastre area of Heřmanovice and Horní Udolí on the plateau of Příčný vrch. It consists of a drift 60 metres long, a manually dug stack 40 metres long and two dead-end stacks equipped with a wooden pipe.

folk architecture in Heřmanovice

THE SURROUNDINGS OF HEŘMANOVICE

Not only the village but also its surroundings can offer to the visitors a lot to discover and to see. Besides the folk, urban, religious and castle architecture it boasts of scenic beauty. It is near to the well-known spa resort Karlova Studánka and to the waterfalls of Bílá Opava as well as to the high summits of the whole Jeseníky mountains - **Ovčárna** and **Praděd** (a reserve).

Zlaté Hory is the nearest town which represents an urban landmark zone with burgher houses in the square. They have renaissance and baroque cores and after frequent fires have been decorated in the empire style. The building of the former post office, today the residence of the mining museum, represents an example of Silesian baroque. Among the other sights that are also worth noting belong: Parochial church of the Ascension of Virgin Mary (Nanebevzetí Panny Marie), the hospital church St. Cross (Kostel Svatého Kříže) and the chapel St. Roch standing on the hill above the city, where battles between Austrian and Prussian armies took place between 1759 and 1779.

Since 1898 the city has been dominated by a 19 metres high lookout tower from which there is a beautiful view. The lookout tower stands on a 890 metres high hill **Biskupská kupa**. There is a ruin of a little guard castle Leuchtenštejn on the western flank of the hill.

There is a rebuilt **Church of the Helpful Virgin Mary (Kostel Panny Marie Pomocné)** near the highway to Heřmanovice, on the eastern flank of Příčný

the rebuilt Church of the Helpful Virgin Mary

vrch. The original temple built in 1841 was shot in 1973. There are 14 chapels on the way to the Church. The ruin of **Edelštejn**, which used to be one of the biggest Silesian castles, is situated not far away from the church.

A **mining educational path** starting in Zlaté Hory and leading on to Příčný vrch and Táborské skály connects two workings, which were important in the past but now are derelict. Medieval delved mining chambers 30 metres deep are also remarkable.

The mining history is also reminded by newly built replicas of medieval ore mills on the little **river Olešnice** near to the highway to Dolní Údolí.

In the neighbouring **Horní Údolí (Upper Valley)** we can see, besides several well preserved wooden houses, a church of John the Baptist (Kostel Jana Křtitele) in the style of Gothic Revival. Its interior is, as well as the local cemetery, decorated with works of Kutzer's family - a well-known family of sculptors, who lived here in the 19th century.

Nothing more than foundation has remained from the church of St Martha (Kostel svaté Marty). In the forest above the remnants there is a memorial that reminds us of a mining accident which caused death of 11 miners in 1577.

The castle ruin **Koberštejn** can be reached from Heřmanovice by bike or just on foot.

The area of Zlaté Hory also comprises **Rejvíz** (790), which is the highest situated settlement in Silesia and where a church with an altar by Bernard Kutzer and Pension Rejvíz (Noskova chata) can be seen. Noskova chata is well-known for its interior, particularly by its carved chairs, which depict the regular guests of the place at that time. From the natural history point of view, the national reserve Rejvíz with the largest peatery (the Small and the Big Mossy Lake) in Moravia and Silesia, is the most interesting place. The big lake is accessible by a wooden footpath and on the way visitors can see many precious plants and flowers, such as a sundew, cotton-grass, fen-berry or a pitch pine.

Jeseník lies to the west. It is a town with a water stronghold (today a museum) and a spa resort (Priessnitzovo sanatorium), which are dominated by a 26 metres high lookout tower **Zlatý Chlum** from 1899.

Numerous sights of folk architecture have been preserved in Spálené, Komora, Holčovice and Hynčice.

Cycle tourists can use signposted bicycle routes of Vrbno and Zlaté Hory or a Czech-Polish path Opavice along the border. Thus they can, often by local roads, get to Krnov, Zlaté Hory, through Drakov to Rejvíz or along Černá Opavice to Vrbno p. Pradědem.

WILLKOMMEN IN HERMANNSTADT.

Die Gemeinde liegt in Nordmähren und im heutigen Schlesischmährischen Kreis. Zur Zeit hat Hermannstadt 415 Stammeinwohner, aber die Anzahl der Urlauber übersteigt oft die der Einheimischen. Geographisch liegt die Gemeinde auf dem Gebiet des historischen Schlesiens zwischen Vrbno pod Pradědem (Würbenthal) und Zlaté Hory (Zuckmantel). Das Gemeindekataster beträgt 42,81 km², die Mitte der Gemeinde befindet sich am 50° 12' der nördlichen Breite und am 17° 25' der östlichen Länge.

Die höchste Lage im Katastergebiet der Gemeinde heißt Medvědí vrch (der Bärenberg) mit 1216 m, die niedrigste stellt der Spiegel der Opavice (Oppa) dar, wo der Strom das Kataster verlässt - 538 m, und die durchschnittliche Höhe des Ortes ist 700 m ü.d.M.

die Umgebung von Hermannstadt

NATUR

Hermannstadt liegt in einer kalten Klimazone mit relativ kühlem und feuchtem Sommer (die Länge der Vegetationsperiode beträgt durchschnittlich 135 Tage) und langem Winter (durchschnittlich 54 Tage Schneefall und 102 Tage Schneedecke im Jahr). Die durchschnittliche Jahrestemperatur ist 4 bis 6°C, am kältesten ist es im Januar und am wärmsten im Juli.

Jährliche durchschnittliche Niederschlagsmenge schwankt von 900 bis 1200 mm, am meisten im Juli und am wenigsten im Februar. Der nässeste Tag in der Geschichte der Gemeinde: war der 9. Juli 1903 mit 184,7 mm Niederschlag (nachfolgend mit verheerendem Hochwasser). Nicht nur in Hermannstadt, sondern auch im ganzen relativ schmalen Tal der Oppa und deren Nebenflüssen bilden sich vor allem im Winter Inversionswetterlagen.

Das ganze Kataster liegt im Einzugsgebiet der Ostsee - gesamtes Wasser leitet die Oppa in die Oder ab. Im Kataster gibt es zwei bedeutende Ströme - der eine ist die Schwarze Oppa (Černá Opavice) (in westlichen und mittleren Teilen), und der andere die Oppa. Ein kleines Gebiet an der Grenze von Zukmantel gehört zum Quellgebiet vom Zlatý potok (Goldenem Bach), der in den Fluss Prudník einfließt.

Die Schwarze Oppa (Stromlänge im Kataster ist 17,9 km, Einzugsgebietsfläche 58,7 km², der langfristig in der Gemeinde Mnichov (Einsiedel) gemessene Durchfluß beträgt 0,76 m³s⁻¹) entspringt am westlichen Abhang namens Orlík in einer Höhe von 1040 m ü.M, unter dem Berg Zámecký vrch (Schlossberg) dreht sie sich südwärts und in Würbenthal läuft sie mit der Mittleren und der Weißen Oppa zusammen.

Die Oppa (die Stromlänge im Kataster ist 35,7 km, der langfristige in Hermannstadt gemessene Durchfluß beträgt 0,23 m³s⁻¹), deren Strom nach Südost eine Achse der ganzen Gemeinde bildet, entspringt oberhalb des nördlichen Ausgangs von Hermannstadt an der südwestlichen Seite des Querberges (Příčný vrch) in einer Höhe von etwa 850 m ü.M.

Alle Ströme haben sauberes Wasser; der westliche Teil des Katasters liegt in Schutzzone der natürlichen Wasserakkumulation des Altvatersgebirges und der östliche Teil in der II. (äußeren) hygienischen Schutzzone der Wasserquellen Široká Niva (Breite Aue).

Die Böden im Kataster sind wenig fruchtbar, meistens Schotter-, Stein-, teilweise auch Sumpfböden. Am verbreitetsten sind braune, stark saure Böden, und in den höchsten Lagen Podsoles.

Die hiesige Natur und Gegend sind ein Bestandteil des im Jahre 1969 als Naturschutzgebiet erklärten Altvatersgebirges. Es erstreckt sich westlich von der Landstraße Vrbno p. Pradědem (Würbenthal) - Heřmanovice (Hermannstadt) - Horní Údolí (Obergrund) und sein wertvollster Teil ist das auf dem Gebiet der Gemeinde liegende Flußquellengebiet der Oppa am Rande von Holý vrch. In

kleinen blättrigen Wäldern und an erhaltenen Wiesen leben seltene Lurche und wachsen geschützte Pflanzenarten: Feuerlilie (*Lilium Bubiferum*), Breitblättriges Knabenkraut (*Dactylorhiza Maialis*), Zweiblättriger Waldstendel (*Epipactis Helleborine*) und Weiße Waldhyazinthe (*Platanthera Bifolia*).

Den heutigen Charakter der hiesigen Landschaft wurde auch von ehemaligen Bauern vor allem davon beeinflusst, dass sie die von ihren Feldern immer wieder gesammelten Steine an die Grenzen ihrer Grundstücke legten, und so entstanden die typischen Steinhaufen, die als Beweis dienen können, wie man einst den Boden kultivierte. Heute gibt es hier meistens Wiesen und Weiden, die einen unverwechselbaren Charakter des Geländes bilden.

Ströme in der Umgebung von Hermannstadt

EIN GEBIET DER ERZ-UND KALKSTEINFÖRDERUNG

Das Gemeindekataster hat einen bunten geologisch-petrographischen Aufbau: es gibt hier drei geologische Gebilde: *die Erdscholle von Orlik* in Desná-Gewölbe (im Westen - zur Erdoberfläche steigen kristallinische Gneise mit Kieselsteinadern), *die Würbenthaler Schicht* (im Zentrum des Katasters - es handelt sich um einen von Zuckmantel über Würbenthal südwärts sich ziehenden Gesteinstreifen des Mittel- und Unterdevons mit Gold führenden Quarzadern und graublauen kristallinen Kalksteinen) und *die Engelsberger Schicht* (Osten - Schiefergebiet, Grauwacken und Löß).

Von Bedeutung sind vor allem *Kalksteine und Erzlagerstätte* (Gold, Silber, Kupfer, Blei und Zink) in der Würbenthaler Schicht. Und gerade in Hermannstadt entstand eine ganz bemerkenswerte, 18x12 m breite und 12 m hohe Kalksteinhöhle. Ihre Ausschmückung war reich an Tropfsteingebilden, wie Stalaktiten und Stalagmiten, gelblichen Sintern, zarten Kalkvorhängen, und auf sandigem Boden befanden sich zwei kleine Seen. Leider wurde die Höhle, die in der Gemeindemitte unter der des Hl. Hieronymus-Kapelle lag, durch den Abbau zerstört. Aufgelassene Schächte mit Eisenstein, Magnetit, Hämatit/Blutstein und Magneteisenerzen gibt es noch in den Bergen Holý vrch (Kahlberg), Mlýnský vrch (Mühlberg) und in der Grubenanlage "Maria Trost". Reste von Tiefenförderung sind mit ihren Kratern, Schächten, Gruben und Halden, Stollen und Entlüftungsschloten im Gebiet des Berges Příčný vrch (Querberg) zu sehen. Den

Zlatý potok - die Goldoppa

größten Einsturzkrater mit einem Durchmesser von 60 Metern und einer Tiefe von 30 Metern kann man an den Taborerwänden bewundern.

Im Mittelalter wurde durch Tagbau und Goldwäscherei in den goldhaltigen Sanden der "Goldoppa" - wie die alte deutsche Bezeichnung der heutigen Zlatá Opavice lautete - dieses edle Metall gewonnen. Reste von sogenannten "Sejpy" d.h. Schürfstellen im Flusse, können wir noch an der Schwarzen Oppa und ihren Nebenflüsse Slučí potok (Schnepfenbach), Sokolí potok (Falkenbach) und Rudná (Vogelseifen) finden.

die Abbaubetriebe, Schächte und Erdstollen

AUS DER GESCHICHTE

Der ursprünglich deutsche Name Hermannstadt läßt sich als "Heřmanovo město" ins Tschechische übersetzen. Der Name Hermann stammt aus dem Altdeutschen "Heermann", was soviel als Mann im Heere, als Krieger oder Soldat bedeutet. Erst 1924 entstand der heutige Ortsname mit der Endung -ovice.

In der Vorzeit lag das Gebiet in Umgebung von Heřmanovice (Hermannstadt) im mährisch-schlesischen Urwald an der alten Landesgrenze und wurde Preseka genannt. Ein uralter Handelsweg führte von Olomouc aus (Olmütz) über Bruntál (Freudenthal) und Vrbno pod Pradědem (Würbenthal), die Schwarze Oppa entlang nach Zlaté Hory (Zuckmantel) und dann weiter nach Nisa (Neisse). Der eine von seinen Zweigen ging über Horní Údolí (Oberthal), der andere über Hermannstadt. An diesem Handelsweg entstanden die Burgen Quinburg und Drachenburg (Drakov) auf dem Gemeindegebiet, und außerhalb von Hermannstadt die Festungen Koberstein, Edelstein, sowie weitere kleine Befestigungsanlagen - Freudenstein, Rabenstein, Weisenstein und Fürstenwalde auf Zámecká hora (Schlossberg). Die Ursache eines erhöhten Interesses tschechischer Přemysliden, Troppauer Fürsten und Breslauer Bischöfe an dem fast unbesiedelten Teil des Großvatersgebirges waren zweifellos das Vorkommen von Gold. Es war auch der Grund, warum das zwischen zwei Staaten liegende Zugmantler Ländchen oft den Besitzer wechselte und zu Vermögensstreitigkeiten kam.

Auch Hermannstadt, von Anfang an ein Teil des Zuckmantler Herrschaftsgut, wurde vermutlich bei einer Besiedlung der Bergarbeiter um 13. und 14. Jahrhundertswende gegründet. Es gibt jedoch keinen schriftlichen Bericht von dessen Gründung. Die Gemeinde wurde zum erstenmal in einer am 8. Juli 1339 in Olomouc (Olmütz) datierten Urkunde erwähnt, durch die der Troppauer Fürst Mikuláš II. die Burgen Edelstein, Zuckmantel, Hermannstadt, das Dorf Arnoldsdorf (heute in Polen) mit Goldbergwerken, Schultheißenämtern und Patronen dem tschechischen König Jan Vergleichs wegen überläßt. ("*...opidum Zuckmantel cum Hermanstad opido et Arnoldsdorff villa cum castro Edelstein...*"). Die in der Urkunde genannten "oppida" Zuckmantel und Hermanstad waren sicher keine Städte, sondern Marktdörfer. 1455 erhielt Zuckmantel vom Fürsten Bolek von Opole-Glogow das Magdeburger Recht, wodurch das in der Meile liegende Hermannstadt aufhörte ein Marktdorf zu sein. Später überging Hermandorf von Troppauer Fürstertum in den Besitz von Breslauer Bischofstum. Zu dem bischöflichen Besitztum gehörte die Gemeinde bis zur Aufhebung der Obrigkeitsverwaltung 1848.

Der einzige Zeuge des Anfangs der Gemeindeggeschichte sind die Reste einer mittelalterlichen Festung, die sich in der Nähe der Kapelle St. Jeronymus befinden. Die kleine, von einem leicht erhöhten Hügel gebildete Befestigung ist von einem Graben und Bollwerk umgeben. Die Zentralplattform von 16x17 m hat fast quadratische Form. Bevor die Wallanlage von einem Kalk-

steinbruch zerstört wurde, hat man hier ein Schwert (zur Zeit im Zuckmantler Museum), Metallketten und Kollektion der mittelalterlichen Nutzkeramik gefunden.

Um das Aufblühen des Zuckmantler Bergbaues machten sich vor allem Bischöfe Jan Thurzo, Jakub von Salza und Baltazar von Promnic verdient, u.zw. zur Zeit der zweiten Innenbesiedlung des Altvaterlandes (16.Jh), wo viele Dörfer erneut und angelegt wurden. 1552 erteilte der Bischof Baltazar aus Promnic dem Herrn Hans Karlin das Recht Eisenerz für den von ihm erbauten Hammer zu fördern. Nachdem er von allen Abgaben für zwei Jahre befreit worden war, mußte er nachher jährlich 15 Schlesische Taler Abgabe zahlen. Die neben dem Hammer entstandene Siedlung bekam den Namen Vorwitz (Vrbice). Karlin investierte viel Geld in den Betrieb, und deshalb bewilligte ihm der Bischof einen zweiten Hammer und ein Sägewerk zu errichten mit dem Recht die Baumrinde zur Lohe zu verarbeiten. Die Gemeinde wurde in der zweiten Hälfte des 16. Jhs. zu einem wichtigen Zentrum der Eisenherstellung. Nach der Bewältigung der Wunden des dreißigjährigen Krieges arbeiteten hiesigen Eisenwerke fast bis Ende des 17. Jhs.. Altvaterland (Jesenicko), Neissener Land (Nisko) sowie Zuckmantler Ländchen wurden um die Mitte des 17. Jahrhunderts von Hexenprozessen heimgesucht . Die Zahl der Opfer soll nicht gering gewesen sein, da der Hauptmann - der um diese Zeit in Hermanstadt wohnte - forderte nach 1640 auch in diesem Ort Hexenverbrennungsöfen nach Neissener Muster zu bauen. Die Anforderung wurde wegen dem Widerstand der Zuckmantler abgelehnt, die sich auf sein Blutrecht berufen haben. Zur Verteidigung ihres Vollsteckungsrechtes führte die Ratsherren eher Habgier als Stadtinteressen, weil die Hexenverfolgung und -verbrennung ein ergiebiges

eine historische Ansichtskarte vom Hermannstadt - Zentrum mit der Kirche

Unternehmen war. Es wird geschätzt, dass im Zuckmantel 85 Opfern hingerichtet wurden, darunter auch Hermannstädter Bürger. Ein berühmter Hexenverfolger war der Zuckmantler Heinich Franz Boblig.

1752 hat die Landesregierung ein Dekret herausgegeben, laut dessen den Gemeinden Hermannstadt und Zuckmantel die "Berggerichtliche Hoheit", insgesamt der Steuer- und Abgabebefreiung entzogen wurde. Nach längerem Streit mit der Obrigkeit mußten sich die Bürger mit ihren neuen elf Kontributionen abfinden.

Aus dem von Kaiser Karl VI. aus Steuerzwecken eingeführten Kataster (18. Jh.) erfahren wir, daß die Bauern von Hermannstadt dem Schultheiß einschließlich 362 Kühe, 63 Ziegen und ein Schwein besaßen und zwei Mühlen betrieben. Gewerbesteuern bezahlten dem Schultheiß ein Metzger, ein Bäcker vier Schuster, drei Schmiede, 14 Gärtner und zwei Schenker.

Trotz ungünstigen klimatischen Bedingungen war die Landwirtschaft der wichtigste Lebensunterhaltsquelle der Ortseinwohner. Auf steinigem Feldern wurde Hafer, Korn, Gerste, Flachs, Klee und Kartoffeln und auf den Wiesen Grünfütter für zahlreichs Vieh (75 Pferde, 296 Kühe und mehrere Ziegen) angebaut. Anfangs des 19. Jahrhunderts hatte der ausgedehnte Ort noch vier Mühlen, drei Kalköfen, ein Sägewerk und einige Bleichen.

Da der Bergbau seit 17. Jh. eher rückgängig war, fanden die Einwohner einen Ausweg in der Leinen- und Garnherstellung, zu deren bedeutenden Handelszentren vor allem Zuckmantel, Prutnik, Neisse und Breslau wurden. Dem Lein von bester Qualität soll es gerade in der Umgebung von Hermannstadt gediehen sein. Vorallem für das Bleichen waren hier sehr günstige Bedingungen (Wälder für die Gewinnung von Holzasche und klares Wasser) deshalb gab es in und rund um die Gemeinde 1788 elf Bleichen. Viele Familien spannen häuslich das ganze Jahr hindurch, nicht nur im Winter.

Diese einseitige wirtschaftliche Ausrichtung, hat sich; in den vierzig Jahren des 19. Jahrhunderts, wo zum Verfall der Hausspinnerei gekommen ist, negativ ausgewirkt. Die Zuckmantler Textilfabrik von Josef Münzberg und andere Spinnereien kündigten viele Weber, die arbeitslos wurden. Nach und nach ist das ganze Zuckmantler Ländchen ins Elend geraten. Aus der Not haben die Leute das Holz in den bischöflichen Wäldern gefällt und nach der Bearbeitung haben sie es nach Preußen geschmuggelt. Deshalb schickte der Bischof im Januar 1849 gegen den Defraudanten 62 Soldaten, die hier bis April verblieben.

Der letzte Versuch die Erzgewinnung wiederzubeleben unternahm der Hermannstädter Landsmann Johan Honiger, der im Jahre 1844 die Montanbehörde in Kutná Hora um die Konzession beantragte, an zehn Stellen auf Querberg abbauen zu dürfen. Jährlich wurde 400 Gramm Gold gewonnen, was aber ohne erwartete staatliche Unterstützung nicht einmal die Ausgaben decken konnte.

Die Revolution von 1848 beeinflusste natürlich auch diese Region: die Obrigkeitsämter wurden abgeschafft, Hermannstadt ist zum Gerichtsbezirk Zuckmantel, dieses wiederum zum politischen Bezirk Jeseník (Freiwaldau) gekommen. Der erste Bürgermeister war Franz Kröner. Nur eine kleine Änderung brachte die Verwaltungsreform von 1869 mit der Schaffung des Gerichtsbezirkes Würbenthal, dem die Dörfer Einsiedel und Železná zufließen.

Auf der Strecke Zuckmantel - Würbenthal wurde in Hermannstadt am 16. März 1869 eine Poststation eingerichtet. Der mit Pferden bespannte Postwagen wurde später mit Bus ersetzt.

Vorschläge, eine Eisenbahn in das Zuckmantler Ländchen zu bauen, stammen aus den 60.er Jahren des vorigen Jahrhunderts. Unrealisiert blieben jedoch die Pläne für den Eisenbahnbau über Vrbno pod Pradědem (Würbenthal) nach Olomouc (Olmütz) und sowie auch für die Verbindung nach Město Albrechtice (Olbersdorf) über Hermannstadt. Nur die Eisenbahn von Mikulovice (Niklasdorf) nach Zuckmantel wurde 1896 fertiggebaut.

Für Kriegszwecke wurden im November 1914 drei Glocken beschlagnahmt und 1923 durch vier neue ersetzt. Vor der Kirche wurde 1922 ein Kriegerdenkmal aufgestellt, das die Namen der 91 Gefallenen und Vermissten Hermannstädter im Ersten Weltkrieg 1914-1918 erinnert.

Die Entstehung der selbständigen Tschechoslowakei 1918 wurde in dem Deutschen Grenzgebiet durch die Proklamation der "Provinz Sudetenland", kompliziert, das nach dem Anschluss an Deutschland oder Österreich strebte. Polnisches und nordmährisches Grenzgebiet wurde bis Ende des Jahres 1918 durch tschechoslowakischen Militärmacht ohne Widerstand besetzt.

eine historische Ansichtskarte von Hermannstadt - Zentrum und Vorwitz

In der Zwischenkriegszeit befanden sich in der Gemeinde vier Sägewerke, eine Mühle, ein Steinbruch, Werkstätte zur Loheherstellung, eine Elektrizitätsgenossenschaft, eine Post, ein Arzt, ein Gendarmerieposten, acht Wirtshäuser, eine siebenstufige Volksschule, die im Gebäude der ehemaligen Schultheißenämter seit 1870 untergebracht war, weiters drei politische Parteien, ein Landwirtschafts- und Turnverein, der katholische deutsche Jugendbund, die Freiwillige Feuerwehr, ein Gesangsverein, der deutsche Kulturbund, ein Krieger- und Veteranenverein, eine Spar- und Darlehenskasse, eine Jagdgenossenschaft, der Radfahrerverein "Goldoppa", ein Kirchenchor und eine Laientheatergruppe.

Die Wahlen von 1935 sahen Henleins "Sudetendeutsche Partei" als Siegerin, was natürlich den Nationalismus im grenznahen Gebiet bis zum September 1938 ungemein steigerte. Nach einigen bewaffneten Inzidentfällen im Altvaterland und Zuckmantler Ländchen, besetzten ein Teil des Gebiets die Sudetendeutschen Freikorps und die tschechische Verwaltung zog sich in das Inland zurück.

Aufgrund des Münchner Abkommens vom 29. September 1938 fiel Hermannstadt an das Großdeutsche Reich. Bis zum 6. Oktober hatte die Deutsche Wehrmacht das ganze Gebiet besetzt, und schon am nächsten Tag fuhr Adolf Hitler durch unsere Gemeinde bei seiner Reise aus Freudenthal nach Zuckmantel.

Während des Krieges wurde im Haus Nr.422 ein Lager für französische, später russische, in der Landwirtschaft arbeitenden Kriegsgefangene eingerichtet. In den Wäldern des nördlichen Orlikabfalls gab es noch ein Lager für gefangene Flieger (Russen, Polen, Engländer, Franzosen), von denen vier verstorben sind und auf dem hiesigen Waldfriedhof ruhen.

Hermannstadt wurde am 8.Mai 1945 von der Roten Armee befreit. Mit dem 26. Juli 1945 begann die Aussiedlung der deutschen Bevölkerung, die bis 1948 abgeschlossen war. Die neuen Gemeindebewohner waren bunt zusammengewürfelt: 107 Deutsche, 100 Tschechen, Wolhynier Tschechen, Griechen, Slowaken, Ungarn, rumänische Slowaken und Bulgaren. Die Einwohnerzahl war auf ein Fünftel des Vorkriegsstandes gesunken.

DAS SCHULTHEIßENAMT HERMANNSTADT

Bis in die zweite Hälfte des 15. Jahrhunderts nannte man den Gemeindevorsteher Vogt. Nach der Eingliederung in den Bischofsbesitz wurde er Schultheiß genannt, was auch der Name des Richters war, der das Grund-, Abgaben- und Waisenbuch zu führen hatte. Zu dieser Richterei gehörten einige größere Felder, eine Metzgerei, ein Gasthaus, eine Schmiede eine Fassbinderei, zwei Mühlen, ein Hammer mit dem Holz-, Jagd- und Fischereirecht; von diesem Besitz zahlte der Schultheiß jährlich nur 49 Gulden 29 Kreuzer an Abgaben. Schultheißenamt war traditionell im nicht adeligen Erbesitzum.

1770 gehörten zur Richterei, dem Schultheißenamte, 13 Häuser, zwei Wirtschaftshäuser und acht Handwerker, die zur Zeit der Heu- und Getreideernte für eine kleinere Entgeltung und etwas Essen auf den Feldern des Schultheißen arbeiten mussten. Als Abgabe an die Herrschaft zahlte der Schultheiß 90 Gulden und 24 Kreuzer, während er selbst aus den beiden Wirtschaftshäusern 84 Gulden, aus den Handwerksbetrieben 38 Gulden und aus den Mühlen 81 Scheffel (1 Scheffel ca 55 kg) bezog. Ein ungewöhnlich günstiges Verhältnis zwischen den Abgaben an die Obrigkeit und denen von eigenen Untertanen erweckte immer den Unwillen bei den Bischofsbeamten. 1784 beklagte der bischöfliche Prokurator den Schultheiß der gesetzwidrigen Ausübung des niedrigeren Richterrechtes über den Bischofsuntertanen. Und Im folgenden Jahr begann die aufgezwungene Verwaltung das Schultheißrecht zum Führen der Grund-, Hypothek- und Waisenbücher zu bestreiten. Vinzenz Richter, der das Schultheißamt 1781 gekauft hat, lehnte ab, die Bücher trotz mehrmaligen Aufforderung des Staatsorgane dem Obrigkeitamt in Zuckmantel auszuliefern, obwohl ihm mit Militäreingriff gedroht wurde. Zu guter Letzt gewann aber der Schultheiß seinen Streit und konnte die Bücher bis 1848 führen.

Das auf 15.000 Gulden geschätzte Schultheißenamt hatte Ende des 18. Jahrhunderts zwei Gärtner, 32 Kötner; so dass die Agenda der Ein- und Verkäufe sehr umfangreich war.. Nach Richter gewann das Schultheißen- oder Richteramt der Bischof Hohenlohe als Eigenbesitz, den seine Erben 1827 an acht Teilbesitzer weiterverkauften. Der letzte Schultheiß war Josef Schön.

ehemaliges Schultheißenamt

KIRCHE UND PFARRE

Anfänglich war das Dorf zu Zuckmantel eingepfarrt, aber, wie der Visitor sich beklagte, bezahlten die Hermannstädter 1579 keine Abgaben an die Zuckmantler Pfarre. Deshalb ließ der Bischof Andreas Jerin 1588 eine Steinkirche in Hermannstadt erbauen. Drei Jahre später, am 6. Juli, billigte der Bischof einen Vertrag, der zwischen den Herrmanstädtern und dem Zuckmantler Pfarrer Baltazar Töpfer geschlossen wurde und der feststellte, dass dieser Geistlicher in der neu errichteten Kirche jeden dritten Sonntag und an Feiertagen die Messe lesen wird. 1638 bezog der Pfarrer in Zuckmantel von den Hermannstädtern und Einsiedlern 36 Taler. 1651 gehörte dem Pfarrer in Hermannstadt ein Feld, von dem er aber statt des Zehents 15 Taler Pachtzins bekam. Um das Jahr 1651 ließ der Schultheiß Johann Birolt mit großem Aufwand den Hauptaltar mit dem Bild St. Andreas und einen Seitenaltar errichten.

Die Kirchenbehörde richtete wegen der zu großen Entfernung nach Zuckmantel 1672 in Hermannstadt eine selbständige Pfarre ein, als in Hermannstadt schon 600 und in Einsiedel 300 Einwohner lebten. Sie mußten sich verbürgen, sich für Pfarres Unterhalt zu sorgen und die Besitzer größerer Bauerngüter zahlten ihm je 22-24 Groschen. Daran haben sie sich die Untertanen nur langsam gewöhnt, und so war ihr Pfarrer 1674 verwundert, wenn die Hochzeit und die Taufe oft gleichzeitig gefeiert wurden. Ab diesem Jahr wurden auch Matrikeln geführt.

die Kirche und ehemaliges Pfarrhaus - die aktuelle Ansicht

WALD-UND FORSTWIRTSCHAFT

Die Wälder bildeten immer einen wichtigen Wirtschaftsbestandteil des bischöflichen Besitzes. Ab dem 16. Jahrhundert kam zu einer intensiven, manchmal auch schonungslosen Holzförderung für Bergbau, Hütten, Hammer, Sägen und immer steigender Anzahl der Bewohner, die noch dazu in den Wäldern und Füßen wilderten. Die Bischöfe begannen deshalb Waldornungen herauszugeben. Ein bedeutendes Zeugnis der Forstwirtschaftsgeschichte ist die vom Bischof Andreas Jerin ergangene Instruktion an die Hermannstädter Heger. Sie enthält Anweisungen über das Fällen, Brennen, oder wie man den betrügerischen Machenschaften mit Salz bei der Wildfütterung vorgebeugt werden soll. Sie fordert auch auf, die Wölfe zu jagen, die große Schäden an Wild und Vieh verursacht haben sollen: Sie klagt auch über den schlechten Fischbestand der Bäche und Teiche.

Wegen dem immer anwachsenden Holzverbrauch erließ der Bischof Martin Gerstmann am 30. April 1574 für Zuckmantler Herrschaftsgut eine Waldordnung. In einer ihrer Instruktionen wird gesagt, das die Gewässer in Hermannstadt und Einsiedel ganz ausgefischt sind und müssen darum gehegt werden; das wilde Fischen soll streng verboten und bestraft werden. Und weil die Zuckmantler und Hermannstädter sein Vieh bis zur Freunderthaler und Jägerndorfer Grenze treiben zu weiden, nehmen Hutde mit, die das Wild jagen, und selbst die Hirten wildern. Deswegen wurde das Weiden in den Wäldern eingeschränkt.

Die große Visitation der bischöflichen Wälder vom April 1743 ist in einem umfangreichen Protokoll festgestellt, dass in dem Hermannstädter Wald einen hohen Bestand an Fichten, Tannen und Buchen aufweist.

Das Holz aus den heimischen Wäldern wurde nicht nur an die ortsansässige Bevölkerung, sondern bis hin nach Preussen verkauft, wo es einen großen Mangel an Holz gab. Die Kaiserin hat ein Verbot an Holzausfuhr verhängt, aber dessen Auswirkung auf die Untertanen des Altvaterlandes so ungünstig war, dass es gemildert werden musste.

Die Wälder in Richtung Würbenthal - Einsiedel - Hermannstadt - Zuckmantel wurden 1780 zu strategisch wichtigen Grenzforsten erklärt und Holzförderung wurde darin verboten. Während des 18. Jahrhunderts hat sich der Bestand des Hermannstädter Waldes um fast ein Viertel verringert. Dies hatten eine erhöhte Holznutzung, die bei unvorsichtigen Kohlenbrennen entstandenen Waldbrände und eine schlechte Sorge für Erneuerung des Baumbestandes bewirkt. In Hermannstadt befand sich auch ein Fichtensamen-Darrofen der bischöflichen Forstverwaltung. Eine wichtige Einnahmequelle der hermannstädter Bevölkerung bis in unser Jahrhundert hinein waren häuslich hergestellten Schindeln und Gebrauchsgegenstände aus Holz.

Den bischöflichen Waldbestand übernahm laut dem Gesetz über die "Revision der Bodenreform Nr.142/47" der Staat. Die Wälder von Hermannstadt wurden der damaligen SLH (Land-und Forstwirtschaftliche Genossenschaft) in Olbersdorf zugeteilt, wo auch heute noch die "Staatliche Tschechische Forstverwaltung" ihren Sitz hat. Nach den letzten Angaben stieg der Fichtenbestand auf 94% während der Rückgang der Tannen bei 1,6% liegt. Der Zuwuchs beträgt: Lärche 0.9%, Buche 1,6%, Erle 0.9%, Birke 0.7%, Bergahorn 0.4%, Rest 0.8%.

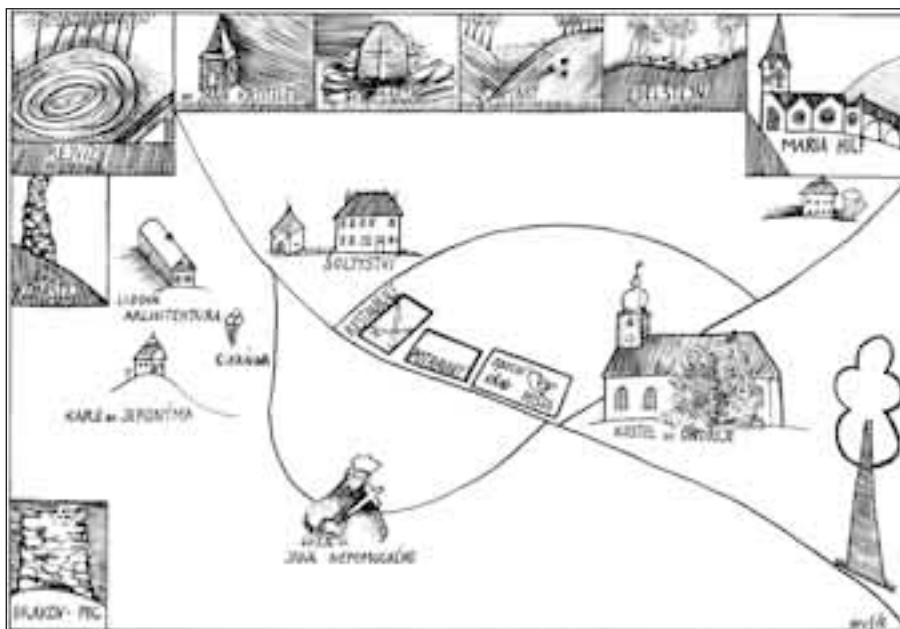
der alte Hammer in der Nähe von Drakov

HISTORISCHE DENKMÄLER - ZEUGEN DER GEMEINDEGESCHICHTE

Quinburk (Quinburg) - Liegt 5 km südwestlich von Hermannstadt im oberen Tal der Schwarzen Oppa auf einem vorspringenden Felsen der Falkenwand in einer Höhe von 868 m. Diese Burgruine geht auf das Ende des 13. oder an den Anfang des 14. Jahrhunderts zurück. Schriftliche Berichte gibt es nicht. Die ursprüngliche Anlage bestand aus drei selbständigen Teilen. Ein künstlicher Graben trennt den Westteil des Geländes; Ausgrabungsfunde (keramische und steinerne Artefakte) bewahrt das Museum in Freudenthal auf.

Drakov (Drachenburg) - Drei Kilometer südwestlich von Hermannstadt, am linken Ufer der Schwarzen Oppa nördlich der Jägerhütte Drakov, befinden sich Reste einer Fortifikation. Am bewachsenen Felsen ist das Areal (12x8x10) an Mauerresten und Verkohlungen gut zu erkennen, was auf einen Brand hinweist, dem die ursprünglich aus Holz erbaute Festung zum Opfer gefallen ist. Wie auch im Falle Quinburk soll auch hier eine Zollstation auf dem Handelsweg Olmütz - Neißة gewesen sein.

Das ehemalige Richterhaus/Schultheißenhaus - Dieses mitten im Ort gelegene architektonisch eher uninteressante Renaissancegebäude soll der Sitz des Erbrichteramtes gewesen sein. Das Renaissancegewölbe im Erdgeschoss und die Wappenplatte sind bemerkenswert. Die Wappen des polnisch-schwedischen Königs Wladislaus Siegismund sowie des österreichischen Erzherzogs

Hermannstadt - Merkwürdigkeiten

Karl - damals Hochmeister des Deutschen Ritterordens mit Sitz in Thorn im ehemaligen Preußen; laut Inschrift sollen die beiden Hoheiten in diesem Haus am 14. Juni 1624 übernachtet haben. Der Gastgeber, Herr Jonas Birolt durfte folgende Anerkennungswidmung anbringen:

Anno 1624, den 14. tag des Monats Juny seindt hochge...
 beide Fyrsten, alhier Zur Hermstadt in diesem Haus vber nacht
 gelegen vnd Herren JONAE Birolt, COLLECTORim Zuckh
 mentelischen Ambte, Zue einer gedechtnüs obgemelte Wappen,
 in an sehung seiner bestendigen treuen vordienst,
 an solches hauss genedigiist vorehren lassen.

Pfarrkirche zum Hl. Andreas - Sie steht im Zentrum der Gemeinde an einem Hang und ist von einer Schutzmauer mit dem eigenartigen Eingang in den ehemaligen Friedhof umgeben. Die im Renaissancestil 1588 vom Breslauer Bischof Andreas Jerin gebaute Kirche wurde dem St. Andreas, dessen Name auch dieser Bischof trug, eingeeiht.. Davon ist nur der untere Teil des Turmes erhalten mit einer Marmorplatte, dem bischöflichen Wappen und der Aufschrift:

ANDREAS DEI GRATIA EPISCOPULOS
 VRATISLAE SUPREMUS TOTIUS SLESIA
 CAPITANEUS TEMPLUM HOC SUO
 SUMTU A FUNDAMENTALIS EXTRUXIT
 ET DEDICAVIT ANNO DNI MILLES.
 QUIN GENTESIMO OCTUAGES DNICA TRINITATI

Andreas, aus Gottes Gnaden
 Bischof von Breslau und
 Oberhirte ganz Schlesiens
 ließ auf eigene Kosten diesen Tempel
 Gottes errichten und weihte sie anno 1588
 der Heiligen Dreifaltigkeit.

Bischof Philipp Ludwig von Sinzendorf hat ab 1739 die Kirche barockisiert, erweitert und 1766 neu eingeweiht. Es handelt sich um eine einschiffige, im Grundriss rechteckige Kirche mit einer Nebenkapelle, Sakristei, einem Presbyterium, Oratorium und Chor. Der Raum ist auf preußischen Art gewölbt. Das Gewölbe wird von Säulen und von mit ionischen Kapitellen geschmückten Pilastern getragen. Im westlichen Teil steigt ein prismenförmiger Turm empor. Die ursprünglich Fassade wurde bei der Renovierung 1990 leider wertlos gemacht.. Die Kirchenausstattung: Inmitten des pfeileinartigen Retabulums des Hochaltars vor 1766 ist das Bild des sterbenden Hl. Andreas, an den Säulenfüßen befinden sich die Monumentalfiguren der Heiligen Philipp, Peter, Paul und Jakob, in einem Aufsatz die Statuengruppe der Heiligen Dreifaltigkeit mit Adoranten und Engeln, zwei Seitenaltäre (Hl. Barbara und Hl. Anna), eine ebe-

nerdige Kanzel, ein figurales Epitaph eines unbekanntes Adligen (+1613), Altarkerzenständer und ein ornamentales Renaissancetaufbecken mit Barockdeckel auf einem Steingestell. mit einem zylindrischen Schaft; das mit Reliefbildern aus St. Andreas und Jesus Leben geschmückte Polygonalbecken wird von drei Halbatlantanten getragen.

Hieronymuskapelle - Oberhalb des Steinbruchs gelegen, befindet sich diese architektonisch einfach gestaltete Kapelle unbestimmter Datierung. Nach den Renovierungsarbeiten 1997 wurde sie am 28. September wieder eingeweiht.

Nepomukstatue - Gegenüber dem Hause Nr.10 steht diese polychrome Sandsteinstatue in traditioneller Kleidung mit dem Kreuz in Händen. Sie steht auf einem vierkantigen Sockel mit Muschelverzierung, volutenartigen Gebilden und der Aufschrift "1778 HBC.

Hochofen Drachenburg - Der Backsteinbau(15x8) eines Holzkohlenhochofens aus 1807 der bis in die 30er Jahre des vorigen Jahrhunderts in Gebrauch war.

Volksarchitektur - Hermannstadt wurde auf Anordnung der Regierung der Tschechischen Republik vom 24.Mai 1995 wegen des einmaligen Komplexes von Häusern des "Ostsudetentypus" zu einer "Dörflichen Kulturstätte" erklärt. Geschützt ist vor allem der lokale Typus des "Freiwaldauer Einheitshofes". E handelt sich um ein Zimmerwerk mit Schindel-später Schifersatteldach, Steinsockelgrundriss mit dem Stallkammersystem. Es beherbergt also unter einem Dach die großen und kleinen Wohn- und Wirtschaftsräume sowie die Stallanlagen. Die Fronten haben eine Traufenausrichtung, geschnitzte Holzgiebel, zwei kleine Fenster und einen überhöhten Dachbodenansatz. Die Wände sind weiß gekalkt, der Türeingang befindet sich an der längeren Hausseite und die Gärten haben oft eine gemauerte Umfriedung.

Nepomukstatue

Diese Objekte finden sich im Zentralverzeichnis der immobilien Kulturdenkmälern unter den Nummern: 95, 106, 181, 185, 189, 203, 256, 290, 295, 302, 309, 320, 350 und 370.

Geschützt sind auch Immobilienreste **des Grube Žebračka (Bettlein)** - Auf dem Osthang des Querberges nicht weit von Zuckmantel befinden sich noch Halden, Stollen, Durchstiche und ähnliches. Durch einen Stolleneinsturz entstand eine Pinge mit den Maßen 60 x 30 x 50 m.

Grube Karl - Zwischen Hermannstadt und Obergrund befindet sich diese mittelalterliche Grubenanlage mit handgehauenen Durchstich von 40 m Länge sowie zwei Blindstichen mit hölzernem Rohrsystem.

Volksarchitektur in Hermannstadt

WOHIN INS GRÜNE

Nicht nur die Gemeinde, sondern auch ihre Umgebung kann den Besuchern mancherlei an Sehenswürdigkeiten anbieten, sei es an städtisch-kirchlicher oder Burgarchitektur. Nicht weit ist es zum Heilbad Karlsbrunn, zu den Wasserfällen der Weissen Oppa oder zu den Hochlagen des Gesenke wie zur "Schäferei" (Ovčárna) oder in das Naturreservat - Altvater.

Der nächste Ort ist Zuckmantel mit seinem denkmalgeschützten Stadtkern. Es gibt hier Häuser im Renaissance-, Barock- und einige im Empirestil, die nach Bränden umgebaut worden sind. Ein Beispiel für das "Schlesische Barock" ist die ehemalige Post, heute Sitz des Stadt- und Bergbaumuseums. Aufmerksamkeit verdient auch die Maria- Himmelfahrts Kirche und die Spitalskirche zum Hl. Kreuz. Auf einer Anhöhe über der Stadt steht die Rochuskapelle, Schauplatz von Kämpfen zwischen Österreichern und Preussen 1759 und 1779.

Auf der 800 Meter über der Stadt aufsteigenden **Bischofskoppe** ragt der 19 m hohe, 1898 errichtete Aussichtsturm in den Himmel. Am westlichen Berghang findet man Reste der kleinen alten Schutzfestung Leuchtenstein.

Auf dem Osthang des Querberges steht über der Straße nach Hermannstadt die vollständig neu erbaute **Wallfahrtskirche Mariahilf**, 1995 eingeweiht. Die 1841 errichtete ursprüngliche Kirche wurde 1973 dem Erdboden gleich gemacht. Den Aufstieg zur Kirche schmücken 14 Kreuzwegstationen. Nicht weit ragt die Ruine Edelstein auf, einst eine der größten Burgen in Schlesien.

die vollständig neu erbaute Wallfahrtskirche Mariahilf

In Zuckmantel beginnt auch der "Bergbaulehrpfad", der sich den Querberg und die Taborer Wände entlang zieht. Hier liegen die einst großen und bedeutenden, heute aber verlassenen Bergwerksanlagen. Besonders interessant sind die eingestürzten mittelalterlichen Stollen (Pinken), die eine Tiefe bis zu 30 Metern haben können.

An die Vergangenheit der Bergbau erinnern auch die neueren nachgebauten Erzmühlen; sie liegen an dem Flüsschen Olešnice an der Straße nach Obergrund.

Im anschließenden Obergrund kann man noch einige gut erhaltene Blockhäuser und ein Johannes dem Täufer geweihtes Kirchlein sehen. Das Interieur und der Ortsfriedhof sind von der hier im 19. Jahrhundert lebenden und bedeutenden Bildhauerdynastie Kutzer kunstvoll ausgestaltet worden.

Vom Marthakirchlein sind nur die Grundlagen erhalten. Ein darüber im Wald liegendes Denkmal erinnert an elf Bergleute, die bei dem Grubenunglück von 1577 ums Leben gekommenen sind.

Zu Fuß oder mit dem Rad kann man von Hermannstadt aus die nahe gelegene Ruine Koberstein aufsuchen.

Zu Zuckmantel gehört auch die höchstgelegene schlesische Siedlung Rejvíz (Reihwiesen) (790m). Bemerkenswert sind hier das Kirchlein mit seinem Altar von Bernard Kutzer und die Pension "Reihwiesen", die einstige "Noskabaude", die wegen ihrer reich geschnitzten Stühle auffällt, an deren Rücklehnen die Gesichter von einigen Stammgästen in Holz verewigt sind. Die größte, naturwissenschaftlich interessante Sehenswürdigkeit stellt das Naturschutzgebiet Reihwiesen mit dem größten Torfmoor in Mähren und Schlesien und mit Großem und Kleinen Moossee da. Der erstere mit eine Fläche von 1 692 m² wurde durch Holzstegen den Besuchern zugänglich gemacht, wobei man eine Vielzahl höchst seltener Pflanzenarten bewundern kann, wie z. B. den Sonnentau, das Wollgras, die Moosbeere u.a.

Westlich von Hermannstadt liegt Freiwaldau mit seiner Wasserfeste und dem weltweit bekannten Priessnitzsanatorium. Über der Stadt ragt der Berg Goldkoppe (Zlatý chlum) mit einer 1899 erbauten 26 Meter hohen Aussichtswarte.

In Dörfern Spálená, Komora, Hillersdorf und Hermannstadt sind viele zahlreiche Denkmäler der Volksarchitektur erhalten.

Radwanderern stehen bei ihren Fahrten viele Trassen im Gebiet von Würbenthal und Zuckmantel, sogar entlang der tschesisch-polnische Grenze an der Oppa zur Verfügung. Ein dichtes Netz von Verkehrswegen verbindet Hermannstadt mit Jägerndorf, Zuckmantel, über den Einzelhof mit Drachenburg, Reihwiesen und weiter mit Freiwaldau, sowie der Schwarzen Oppa entlang mit Würbenthal.

PŘÍLOHY, APPENDIX, BEILAGEN

Tab. 1. Vývoj počtu obyvatel a trvale obydlených domů v Heřmanovicích

rok	1610	1647	1672	1687	1770	1805	1811	1837	1846	1850	1869	1880
počet obyvatel	-	-	600	-	-	1997	2034	2575	2898	2837	2768	2663
počet domů	66	60	-	65	191	344	364	400	-	-	411	441
rok	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	
počet obyvatel	2390	2393	2266	2101	2187	415	601	566	521	440	411	
počet domů	457	455	455	457	462	364	143	134	121	105	105	

Table 1. The development of the number of inhabitants and permanently settled houses.

year	1610	1647	1672	1687	1770	1805	1811	1837	1846	1850	1869	1880
number of inhabitants	-	-	600	-	-	1997	2034	2575	2898	2837	2768	2663
number of houses	66	60	-	65	191	344	364	400	-	-	411	441
year	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	
number of inhabitants	2390	2393	2266	2101	2187	415	601	566	521	440	411	
number of houses	457	455	455	457	462	364	143	134	121	105	105	

Tabelle 1: Entwicklung der in Hermannstadt lebenden Einwohner und der durchgehend bewohnten Häuser.

Jahr	1610	1647	1672	1687	1770	1805	1811	1837	1846	1850	1869	1880
Anzahl der Einwohner (Ew.)	-	-	600	-	-	1997	2034	2575	2898	2837	2768	2663
Anzahl der Häuser (H)	66	60	-	65	191	344	364	400	-	-	411	441
Jahr	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	
Anzahl der Einwohner (Ew.)	2390	2393	2266	2101	2187	415	601	566	521	440	411	
Anzahl der Häuser (H)	457	455	455	457	462	364	143	134	121	105	105	

Heřmanovice
Hermannstadt

Heřmanovice na dobové pohlednici
a historical view from Heřmanovice
zeitgemäße Ansichtskarte von Hermannstadt

Heřmanovice na dobové pohlednici
a historical view from Heřmanovice
zeitgemäße Ansichtskarte von Hermannstadt

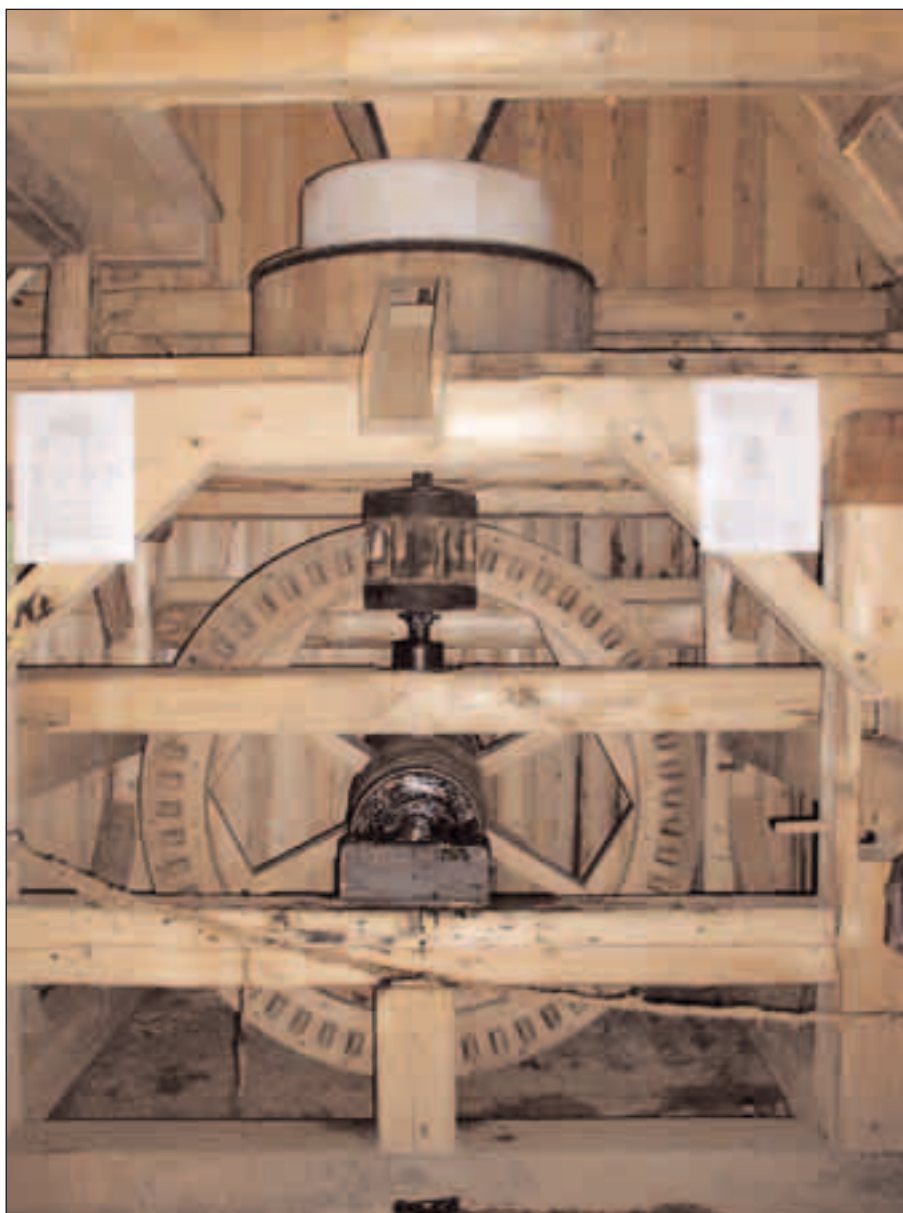
spolek cyklistů v Heřmanovicích
the cyclist confederacy "Goldoppa"
der Radfahrerverein "Goldoppa"

*kaplička u kostela sv. Marie Pomocné
a small chapel near of the newly rebuilt Church of the Helpful Virgin Mary
die Waldkapelle unfern der Wallfahrtskirche Mariahilf*

*hornické muzeum ve Zlatých horách
the mine museum in Zlaté Hory
das Bergmuseum in Zuckmantel*

Zlatý potok - rekonstruovaný mlýnský náhon
the Gold stream - the reconstructed mill race
Goldoppa - der rekonstruierte Mühlbach

*dnešní Heřmanovice - směr Rejvíz
the contemporary Heřmanovice - the direction Rejvíz
das heutige Hermannstadt - die Richtung Reihwiesen*

*dnešní Heřmanovice - střed a Forvitz
the contemporary Heřmanovice - the middle and Forvitz
das heutige Hermannstadt - das Zentrum und Vorvitz*